aydınlıkçı şair·aydınlıkçı yazar

NÂZIM HİKMET

اوستامزك ئولومى

NÂZIM HİKMET'İN
AYDINLIK DERGİSİNDE
YAYIMLANAN BÜTÜN
ŞİİR VE YAZILARI

aydınlık yayınları

aydınlıkçı şair
aydınlıkçı yazar

NÂZIM HİKMET

hazırlıyan:
Metin İlkin

ODA YAYINLARI — İSTANBUL

İÇİNDEKİLER

AYDINLIK DERGİSİNDEKİ ŞİİRLERİ

1. Grev 13
2. Müşterek Zahmet 15
3. Aydınlık 17
4. Şair 19
5. Yayından Fırlıyan Ok 21
6. Heyecanımız 23
7. Yine Bu Bahse Dair: İlim 25
8. 7 Teşrin-i Sâni Şark Garp 26
9. Aydınlıkçılar 31
10. Ayağa Kalkın Efendiler 33
11. Resm-i Geçit 34
12. Ustamızın Ölümü 37
13. On Beş Yara 40
14. Kitâbe 42
15. Komsamol 43

AYDINLIK DERGİSİNDEKİ YAZILARI

1. Türkiye'de Amele Sınıfı ve Amele Meselesi 47
2. Diyalektik Materyalizme Küçük Bir Methal 53
3. Yeni Resim ve Yeni Bir Ressam 56
4. Ertuğrul Muhsin 59

AKŞAM GAZETESİNDEKİ YAZILARI

1. Öz Türkçe Düşünceler 63
2. Biraz Daha Özene Bezene Yazsak 65
3. Kabuklu Çekirdek 67
4. Ne Yazık Bana 69
5. Taşı Gediğine Koymak 71
6. Aşıntıyla Alışkanlığa Karşı 73
7. Sağır Hatunlar 75
8. Ay Işığının Sesi 77

9. «Resmen» Vapur, «Resmen» Tren 79
10. Biz, Kadıköy-Bostancı Arası Oturanlar, Makas İsterük 81
11. Ağaçlar 83
12. Yaz Yağmuru - Kış Yağmuru 85
13. Kurtuluş 87
14. Gövde ile Can 89
15. Ana 91
16. Köprünün Açılışı ile Kapanışı 93
17. Doğurmak ve Yaşatmak 95
18. İyilik - Kötülük 97
19. Az Gittiler Uz Gittiler 99
20. Bizim Bakkalın Oğlu Evlendi 101
21. Delikanlı 103
22. Övünüyorum 105
23. Beylik Hanımlık Gitti, Baylık Bayanlık Geliyor 107
24. Sevmek - İnanmak 109
25. Kızım Sana Söylüyorum 111
26. Teşyi İstikbal 113
27. Kadınlar Takma Sakal Takmalı mı? 115
28. Bir Bardak Çay 117
29. Çok Boyanıyorsun Kadınım 119
30. Çok Açılıyorsun Kadınım 121
31. Gölü Görmeden 123
32. Öptüğüm El 125
33. Ölüm Korkusu 127
34. 83 Yaşında Delikanlı 129
35. Bize Buyurun 131
36. Görmemişin Oğlu 133
37. Atkestanesi Yaprakları 135
38. Bir Yeşil Kravat Uğruna 137
39. Ne O Delikanlım 139
40. Buldok, Deve, Kısrak, Tazı 141
41. Kör ve Sağır Ol 143
42. Danslı Çay...Noel Ağacı 145
43. Klişe Santimiyle Ölçülen Saygı 147
44. Radyo 149
45. Bu Böylece Biline 151
ŞİİR VE YAZILARIN FOTOKOPİLERİ 153

Nâzım Hikmet'in, bu kitabın birinci ve ikinci bölümünde topladığımız şiir ve yazıları Aydınlık (*) dergisinde imzasıyla yayımladığı bütün ürünleridir. Yeni harflere aktarırken imlâ ve noktalamasının, bazı özel isimleri yazış biçiminin aynı kalmasına özen gösterdik. Konu ile özel olarak ilgilenenler, şiir ve yazılarının kitabın sonuna eklediğimiz fotokopilerine bakabilirler. Böyle arşiv - yayın gereklerine uymamız, Nâzım Hikmet'in imzalı, imzasız ya da başka imzalarla yazdığı şiir ve yazılarının tam ve kronolojik bir düzenlemesinin yapılmamış olması bakımından zorunluydu.

Şiir ve yazıları dergide yayımlanış sırasına göre düzenledik. Ve altlarında derginin hangi sayısında yayımlandığını belirttik. Bazı şiirlerin altlarındaki tarihler yayımlanış tarihi değil şiirin yazılış tarihidir. Bazı şiir ve yazıların altlarındaki notlar kendi notlarıdır ve yazıldığı biçimde aktarılmıştır. Biz de, gereken yerlerde, H. N. (hazırlayanın notu) ile gösterilen notlar ekledik.

Üçüncü bölümde, Nâzım Hikmet'in 1934'de Ak-

(*) Aydınlık'ın ilk sayısı 1 Haziran 1921'de çıkmıştır. Son, 31. sayısının tarihi 18 Şubat 1925'tir.

şam gazetesinde yayımlanan fıkralarını veriyoruz. Bursa Ceza Evinden altı ay alacaklı olarak çıkan Nâzım Hikmet, üç ay sonra, bu fıkraları Orhan Selim takma adıyla yayımlamıştı. İlk fıkranın tarihi 12 Kasım 1934'tür.

Nâzım Hikmet'in bu fıkraları Ekber Babayef'in edisyonuna, bir ikisi dışında alınmamıştır. Sanırız, Sayın Babayef, o yılların Akşam gazetesi ciltlerini sağlayamadığı için gazeteden tarama yapamamış Lebip ve A. Cevat'ın (Acem Cevat) kitaplarında verilenlerle yetinmiştir. Oysa bu kitaplarda 1934 fıkraları bir ikisi dışında yer almamıştı.

Bizim bu Akşam gazetesi taramamızla Nâzım Hikmet'in 1934 fıkraları eksiksiz olarak derlenmiş oldu. Fıkralarda da, yazara özgü noktalama özelliklerini koruduk. Bu arada, Nâzım Hikmet'in sık sık kullandığı (..) işaretini de olduğu gibi bıraktık. Özel isimlerin imlâsı da aynıdır.

AYDINLIK DERGİSİNDEKİ

ŞİİRLERİ

Stanbul amelelerine

GREV

Stop!
Fren!
Zınkk!
Dur-du.
Amele
Başparmağını tele
Dokundurdu.
Akinmülatör, dinamo, motör, buhar, benzin
Elek - trik
Tirrrrrrik
Durdu.
Siyah tuğla bacalarda dumanlar donakaldı,
Koptu kayışlar.
«— Patron sabotaj var.
«— Koş telefona.
«— İşlemiyor.
«— Telgraf
«— Teller kesilmiş makina bomboş
«— Koş
Karşımda durma avanak
Hangarda ne varsa üstüne atlıyarak

Koşun şehre
Kırkikilik, tayyare, tank
Ne bulursanız
Yetiştirin.»
Birden
Bisiklet, motosiklet, otomobil, omnibüs
Tozu dumana kattılar dumanı toza
Fakat
Yine birden
Ekşi boza,
Ne ileri
Ne geri
Pah... Fisss...
Patladı lâstikleri..
Geç kaldılar
Geç
Dan
Dan
Dan
Tika taka frev
Edildi ilân
Umumî grev

N. H.

MÜŞTEREK ZAHMET

Gözlerimiz
Şeffaf
Temiz
Damlalardır..
Her damlada
Demire can veren dehanın
Bir küçücük
Zerresi vardır..
Şeffaf
Temiz
Damlalarile gözlerimiz
Bir umman içinde birleşmeseydi eğer,
Her zerre
Dağılsaydı başka bir yere
Dinamolarla durbinleri çiftleştirerek
Çelik dağları kof bir kelek gibi döndüremezdik..
Müşterek zahmetin şahesirini
Yayan
Onu bücür bırakan
İstismar ateşini
Şem'asız kibrit gibi söndüremezdik..

Şeffaf
Temiz
Damlalarile gözlerimiz
Bir umman içinde o kadar karıştı ki,
Kaynıyan suda buzu
Nasıl eritirseniz,
İşte biz de
Birbirimizde
Öyle kaybolduk...
Yükseldi müşterek zahmetin şaheseri..
Demire can veren dehayı bulduk?.

N. H.

AYDINLIK

Aydın Aydınlık Ay-dın-lık.
Aydın aydınlığım benim
Gökte ay gibi değil.
Gökte yay gibi gerilen ay gibi aydınlatmıyorum
tepeden
Toprakta sınıfların kavgasını.
Bağlıyım ben
Çamurlu kanlı kara
Topraklara.
Ben o topraktaki kavgadan doğdum,
İçindeyim o kavganın,
İçinden aydınlatıyorum ben o kavgayı:
Biz görelim,
Onlar
Kör olsunlar
diye!
Evet onlar
On-lar
Kof çınarlar gibi karanlıklarda sallanıp yıkılırken,
Onları ben
Ateş aydınlığımın altına koyarak,

H.N.: Yukardan dördüncü dize «aydınlatmıyorum» dan kırılmıştır; aslında «tepeden» ile birlikte tek dizedir.

Oyarak
Gözbebeklerinin deliğini;
Aydınlatıyorum
Köklerine saplanan baltamızın
Çeliğini!
Aydın Aydınlık Ay-dın-lık!

Nâzım Hikmet

(Aydınlık, sayı 25)

H.N.: Sofya (1967) basımı Bütün Eserleri, C. I, s. 104'de bu şiirin yayımlanış tarihi 1925 olarak gösterilmiştir; doğru tarih 1924

ŞAİR

Şairim
Şimşek şekillerini şiirlerimin
Caddelerde ıslık çalarak
Kazırım
Duvarlara!.
100 metreden
Çiftleşen iki sineği seçebilen iki gözüm
Elbette gördü
İki ayaklıların ikiye ayrıldığını!
Sen,
Benim
Hangisinden olduğumu anlamak istiyorsan
Cebime sok
Kafanı!
Orda
«Aydınlığı» okuyan kara ekmek
Sana doğruyu söyler...
Şairim
Şiirden anlarım
En sevdiğim gazel;
«Antidüring (*)» idir «Engelsin»!.
Şairim
Bir yıl yağan yağmur kadar şiir yazdım,
Fakat asıl
Şaheserime
«Konstrüktivisto marksist» romanıma başlamak
için

Hâfız-ı «Kapital (**)» olmayı bekliyorum!..
Futbolda eski kurdum:
Fenerbahçenin forverdleri
Mahallede kaydırak oynıyan birer piçkurusuyken
Ben
En ağır hafbekleri yere vururdum!
Futbolda eski kurdum:
Santrdan alınca pası
Çakarım,
Hop!..
Beş numara top
Açık ağzından girer golkipin karnına!.
Bana mahsustur bu vuruş!
Futbol potinlerim
Kurşunkalemimden öğrendiler bu sanatı,
O kurşunkalemim ki
9 deliğinizden vücudunuza her tıktığı mısra'
İşkembenizde taş!..
Şairiz be
Şairiz dedik ya be arkadaş!

Nâzım Hikmet

(Aydınlık, sayı 25)

(*) «Antidüring» Engels'in «Düringe» karşı yazdığı meşhur eseridir. Yakında «Aydınlık» külliyatı meyanında neşredilecektir. Okunması tavsiye olunur.

(**) «Kapital» Marks'ın meşhur Kapitalidir.

H.N.: Yukardan beşinci dize «başlamak»dan sonra kırılmış olan «için»le devam edecek; aslında tek dizedir.

dünya amele hareketi tarihine

YAYINDAN FIRLIYAN OK

Yayından fırladı ok,
Menzil ırak
Çok ırak
Çok.
Hedeften bir eser yok.

Menzil ırak
Çok ıraktı,
Ok uçuşta usta değil çıraktı
Havalarda kanlı kanat kırıkları bıraktı.

Her an
Peşinde kalan
Bu ince uzun kuşun
Medit ihtizazları çarpan ve çarpılan bir
uçuşun

Bu uçuş
Gökteki yıldızlar
Kadar
Yıl sürdü.
Vakta ki gündoğusu kanla köpürdü
Ok hedefin kırmızı kalbini gördü.

Ok uçuşta usta oldu çırak değil
O ıra...k
Menzili artık ırak değil
Dede Tarih yayı veren
Biziz geren
Uçan ok ki hayatımızdır kuş misâli
Hedef kurtuluş misâli.

N.H.

(Aydınlık, sayı 26)

HEYECANIMIZ

Heyecanımızda
Şaha kalkan bir atın
Deli
Çizgileri
Yok.
Heyecanımız
Rayların üstünde kayarken bile
Çelik heykelliğini kaybetmiyen
Bir
Lokomotif.
Öyle bir lokomotif ki
En küçük çivisinin
Çakılması için
Her kıvrımı materyalist beynimiz
Açılıp kapandı dökümlerle,

Muadele hallettik
Onu kuvvette tekamül gibi yükselttik.
O bizim şuurumuzun oğlu
O o kadar bizim ki
Ezmek istediğimizi
Raylarına konulan bir bakır onluk gibi ezer
Fakat
Bir an bile bıraksa altına çektiğimiz yolu
Parçalanır;
Çünkü o sade bizim
Sade bizim şuurumuzun oğlu

N.H

(Aydınlık, sayı 26)

yine bu bahse dair: İlim

Hayat - harekettir!..
Hareket - tezat!..
Cemiyet tabiatın yapışmış gırtlağına
Sınıflar, sınıflara çekmiş bıçak!.
İşte bak!
Bu bizim dışımızda dönen
Bizim oynadığımız sinema şeridinin
Beynimizin perdesinde **«ilim»** denen
çizgileşmiş resmi var!.
«İlim» kavgadan doğar
Kavga içindir «ilim».

n.h.

(Aydınlık, sayı 26)

7 TEŞRİN-İ SÂNİ ŞARK GARP

«Esrar
Tevekkül
Kısmet.
Kafes, han, kervan
Şadırvan
Gümüş tepsilerde **rakseden Sultan**...
Mihrace, Padişah
Bin bir yaşında bir **Şah**...
Minarelerden sallanıyor sedef nalınlar,
Burunları kınalı kadınlar
Ayaklarile gergef dokuyor;
Rüzgârlarda yeşil sakallı imamlar ezan okuyor»

İŞTE FİRENK ŞAİRİNİN GÖRDÜĞÜ ŞARK!

İşte
Dakikada bir milyon basılan
Kitapların Şarkı..
Lâkin
Ne yarın

Ne bugün, ne dün
Böyle bir Şark
Yoktu
Olmıyacak.
Şark:
Üstünde çıplak
Esirlerin
Aç geberdiği toprak,
Şarklıdan başka herkesin
Orta malı olan memleket.
Kıtlığın açlıktan öldüğü diyar
Ağzına kadar buğdayla dolu ambar
Avrupanın ambarı
Asya.
Amerikan dretnotlarının tel direklerine
Senin, Çinlilerin
Uzun saçlarından
Sarı mumlar gibi asıyorlar kendilerini,
Himalayanın
En yüksek
En dik
En karlı tepesinde
Britanya zâbitleri «cazband» çaldırıyorlar.
Kara tırnaklı ayaklarını daldırıyorlar
«Parya» ların (1)

Beyaz dişli ölülerin attığı Ganja...
Anadolu baştan başa
«Armstrong» un (2)
Tâlim meydanı oldu.
Asyanın bağrı doldu
Şark
Yutmıyacak
Artık..
Bıktık be.. bıktık..
İçinizden biri
Can verebilse bile
Açlıktan ölmüş öküzümüze
Burjuva ise eğer
Gözükmesin gözümüze!.
Hattâ
Sen
Sen, Piyer Loti
Sarı muşamba derilerimizden
Birbirimize geçen
Tifüsün biti
Senden daha yakındır bize,
Fransız zâbiti!.
Fransız zâbiti sen
O üzüm gözlü «Âzâdeyi» (3)
Bir orospudan
Daha çabuk unuttun.
Kalbimize diktiğin

Âzâdenin taşını
Bir tahta hedef gibi topa tuttun! (4)
Bilmiyenler
Bilsin:
Sen bir şarlatandan başka bir şey değilsin.
Şarlatan!
Çürük Fransız kumaşlarını
Yüzde beş yüz ihtikârla Şarka satan
Piyer Loti...
Ne domuz bir burjuvaymışsın meğer,
Maddeden ayrı ruha inansaydım eğer,
Şarkın kurtulduğu gün,
Senin ruhunu
Köprü başında çarmıha gerer
Karşısında sigara içerdim.

Ben elimi size verdim
Size verdik biz elimizi
Kucaklayın bizi
Avrupanın «sankülotları»! .... (5)
Sürelim yanyana bindiğimiz al atları.
Menzil yakın
Bakın
Kurtuluş günü artık sayılı
Önümüzde, Şarkın gelecek isyan yılı

Bize kanlı mendilini sallıyor.
Al atlarımız imperyalizmin göbeğini nallıyor

Nâzım Hikmet

(Aydınlık, sayı 27)

(1) (Parya) Hindistanlıların en fakir kısmı
(2) (Armstrong) İngiltere'nin silah fabrikası
(3) (Âzâde) Piyer Loti isimli Fransız muharririnin yazdığı bir romandaki kadının ismi.
(4) Piyer Loti Harb-ı Umumide Çanakkale'yi topa tutmuştur.
(5) (Sankülot) Fransız İnkılâb-ı Kebirinde ihtilâlci ameleye ve fakir halka verilen isim.
Türkçesi, müverrih mebus Abdurrahman Şeref Beye göre «donsuz»

AYDINLIKÇILAR...

ŞU

Şu da,
Şuradaki de,
Şurdaki işçilerin hepsi.
Şunların yarısı,
Şu ateşcinin kendi, kızı, karısı,

Şu şimendiferci, şu vatman
ŞU PATRONU SELAMLIYAN USTABAŞI DEĞİL
ÖTEKİSİ,
Şu bol paçaları dalgalı iki gemicinin
İKİSİ,
Şu iğneden
Parmaklarile dikiş diken
KADINLAR,
Şu taşlı yolları çarıklarına dolıyan
Dağlardan dağlara
Güneşi kovalıyan
KÖYLÜ IRGAT,

Şu Marks'ın kafası
Leninin gözüyle yazan muharrir,
Sonra bu şiiri söyliyen şair,
Bütün bunların
Şunların
ONLARIN
HEPSİ
Hepsinin alnında orak çekiçten tacı
HEPSİ AYDINLIKÇILARDAN,
HEPSİ AYDINLIKÇI!

NÂZIM HİKMET

(Aydınlık, sayı 28)

AYAĞA KALKIN EFENDİLER!

Behey kaburgalarında ateş bir yürek yerine
İdare lâmbası yanan adam.
Behey! Armut satar gibi
SAN'ATI OKKAYLA SATAN SAN'ATKÂR!
Ettiğin kâr
Kalmıyacak yanına;
Soksan da kafanı dükkânına
Dükkânını yedi kat yerin dibine soksan
YİNE ATEŞİMİZ SENİ
Yağlı saçlarından tutuşturarak
Bir türbe mumu gibi damla damla eritecek
ÇEK ELİNİ SAN'ATIN YAKASINDAN
ÇEK!..
ÇEKİNİZ
Bıyıkları pomatalı ahenginiz
Süzüyor gözlerini hâlâ
«Koyda çıplak yıkanan» Leylâ'ya karşı.
Fakat işte bugün
«Aydınlığın» ağzındaki ateş borularla
ÇALINIYOR YENİ SAN'ATIN MARŞI:
AYAĞA KALKIN EFENDİLER!.

Nâzım Hikmet

(Aydınlık, sayı 28)

RESM-İ GEÇİT

«Ton! Ton! Ton!..
Nik Karter, Nat Pinkerton!
Kelepçe, brovnik!..
Tik... Tik...
Şerlok Holmes!
Sesi kes!
Hes, pes!
Dur!...
Pusu kur!...
Köşede bir baş
Yavaş!
Ton!. Ton!.. Ton!...
Nik Karter Nat Pinkerton!
Bir, iki, üç!
Sol, sağ, sol!...»
Boşalttı mi'desini yetmiş yedi karakol!
Resm-i geçit var bugün de
Kapımızın önünde.
Kahkahalarımızı dişlerimizde bir çubuk gibi sıkalım

Seyre çıkalım! . . . .
İşte köşeyi döndüler
Göründüler:
En önde «KANBUR» geliyor,
Mel'anet dolu çekmecesi ensesinden yükseliyor.
San'atının bir civan pîridir bu!
Hepsinin Emir-ül Emîridir bu!...
Kanbura kandilli bir selam çaktık,
Sonra gülerek baktık,
On adım arkadan gelen bıçkına!....
1
7—— luk bir cebel topu takmış kıçına,
2
Kapamış gözlerini paltosunun yakası
Ayna gibi parlıyor palaskasının tokası
20 okka içsem de yalpa vurmam diyor,
Haaaaayt!... Kuş uçurmam diyor.
Bu Fehim Paşanın hayr-ül halefi,
Afi kesiyor... Afi.! !..
Bu rengârenk tavus kuşları
Peşimizden tırmanırlar yokuşları;
İnişlerde kayb etmemek için bizi gözden;
Daha atik olurlar 50 yaşında bir öküzden.

Kızmıyoruz onlara
Kızılmaz,
Acınır
Böyle teneke oyuncak olanlara
Aramızda onların yalnız bir ismi var:
ZAVALLILAR!

Nâzım Hikmet

(Aydınlık, sayı 29)

H.N.: Nâzım Hikmet, Abdülhamid'in serhafiyesi Fehim Paşa'nın «şerrül halefi» demiyor; «hayrül halefi» demeyi tercih ediyor.

USTAMIZIN ÖLÜMÜ

Sadâ

Gelin!
Kızıl tank taburları gibi dağları düzliyerek gelin!
Kömür, benzin, gaz kokusu yansın nefesimizde,
Mavi işbaşı gömleklerinizi giyerek gelin!.

GELİN!

Sesinizde çınlatarak
Siyah tuğla bacaların düdük sesini!

GELİN

Aydınlıkcılar kadar sıkı ve sağlam gelin!
Bir haberim var size,
Troçkinin de demir dalgalı saçlarını titreten bir haber;
Fakat
En büyük tehlike
En büyük keder
Kıramaz birbirine kenetlenen kolların zincirini
Kenetlenin!
ÖLDÜ LENİN

Aks-i sadâ

Yalan!
Yalan!!

H.N. · Yukardan onbirinci dize «titreten bir»den sonra «haber»le devam edecek; aslında tek dizedir.

YALAN!!!.
Kemmiyetten keyfiyete atlıyan
Kitlelerin rehberi ölmez
Öl - mez
Ölemez
Asırların dönüm yerini en önde geçen adam!
Fırtınalarda feneri ilk önce seçen adam
Nasıl yumar
Ebediyyen gözlerini?..

YALAN
YALAN, YALAN!
Yalan söylüyorsun ulan
Ebediyyen duymamak olur mu hiç
Lenin'in sözlerini?

Aks-i sadânın aks-i sadâsı

Okuyun!
Okuyun yüksek sesle
Okuyun haykırarak

OKUYUN SESİNİZLE DEMİR ÇUBUKLARI
KIRARAK
OKUYUN

Okuyun Lenin'den bir satır!.

Öldü büyük ustamız!

ÖL - DÜ!.

Ölüm

Protoplazmanın atâletidir!

H.N.: Yukardan ondokuzuncu dize «ÇUBUKLARI»dan sonra «KIRARAK»la devam edecek; aslında tek dizedir.

Fakat
Bugün
Her
Proleter
Yarın
Yarınki sınıfsız cemiyette her yeni doğan çocuk
Bulacak kendi maddesinde Lenin'in şuurunu!
ÖLDÜ BÜYÜK USTAMIZ
ÖL - DÜ
Lâkin arkasında kolu bağlı bırakmadı bizi,
Bize sanatının sırrını öğretip öldü!
Tamamlıyacağız

ŞAHESERİMİZİ!!

Berlin

Nâzım Hikmet

(Aydınlık, sayı 30)

ON BEŞ YARA

Göğsümde onbeş yara var!
Saplandı göğsüme onbeş kara saplı pıçak!
Kalbim yine çarpıyor
Kalbim yine çarpacak!..

Göğsümde onbeş yara var!
Sarıldı onbeş yarama
Kara kaygan yılanlar gibi karanlık sular.
Karadeniz boğmak istiyor beni!.
Boğmak istiyor beni
Kanlı karanlık sular..
Saplandı göğsüme onbeş kara saplı pıçak
Kalbim yine çarpıyor
Kalbim yine çarpacak!..

Göğsümde onbeş yara var!
Deldiler göğsümü onbeş yerinden
Sandılar ki vurmaz artık kalbim kederinden

Kalbim yine çarpıyor
Kalbim yine çarpacak!.
Yandı onbeş yaramda onbeş isyan alevi
Kırıldı göğsümde onbeş kara saplı pıçak!
Kalbim
Kanlı kızıl bir bayrak gibi çarpıyor
ÇAR - PACAK!!

Nâzım Hikmet

1921 — Kânunusâni 28

(Aydınlık, sayı 30)

kitâbe

Kazıdık Onbeşler'in ismini
Kanlı Kızıl bir mermere.
Bir çelik aynadır gözlerimiz
Onbeşler'in resmini
Görmek istiyenlere.

1921 — Kânunusâni 28

(Aydınlık, sayı 30)

KOMSAMOL

Kızıl bayrak çekildi kürenin mihverine!
mihverin kutuptan çıkan en sivri yerine!.

Uzun ağır balyozları bellerine takarak
Keskin orakları güneşte şimşek gibi çakarak
Bekliyor pusu
Proletarya ordusu!.
Sen de atla Kızıl Kanber taya

HAZIR OL!
Komsamol!
Kavgaya!..
Kavgada kuvvetli dinç
Bir ağrıdan gelen deli bir sevinç
Sıçrar atlar köpüklenir çatlar
Kafan - da

HAY - DA

Beyaz orduları dumanlı ufuklar gibi önüne katan
Dört nal giden atının uzanan boynuna yatan
Yalın kılınç
Bir kızıl süvarisin!..
Gamın, kederin tüylerini bir kara tavuk gibi yol
Kuvvetli ol!
Neşeli ol
HAYDA KOMSAMOL!.

Nâzım Hikmet

(Aydınlık, sayı 31)

AYDINLIK DERGİSİNDEKİ

YAZILARI

TÜRKİYE'DE AMELE SINIFI VE AMELE MESELESİ

Türkiye'de bir inkılâp oldu: Burjuva inkılâbı. Bu inkılâp, Türkiye'nin tarihî inkişaf seyrinde ileriye atılmış bir adımdır, fakat son adım değildir.

Burjuva inkılâbı kendisiyle beraber kendi içinden kendi içtimaî ve iktisadî sistemine zıt birçok kuvvetleri, meseleleri ortaya atar. Bu kuvvet ve meselelerin en mühimi amele meselesi, amele sınıfıdır. Binaenaleyh Türkiye'de 324'ten itibaren patlak vermiş olan amele meselesinin bugün artık böyle herkesin ağzında dolaşmasına, hem hükümeti, hem sermayeyi bu kadar meşgul etmesine şaşmamak lâzımdır.

Bugün Türkiye'de amele meselesinin ve amele sınıfının ehemmiyet kesbettiğine en büyük delillerden biri de amele kutbuna mütezat ve mütekabil kutupta bulunanların bu meseleyi hatta bu sınıfı külliyyen red ve inkâr için bazan kopardıkları yaygaradır. Biz bu efendilere soruyoruz: Madem ki Türkiye'de amele sınıfı ve binaenaleyh amele me-

selesi mevcut değildir, o halde ne için gırtlaklarını yırtarcasına bağırıyorlar? Mevcut olmayan bir şeyin zorla ihdas edilmesinden mi korkuyorlar? Hiç amele sınıfı ve amele meselesi gibi iktisadî ve içtimaî bir şeeniyeti yoktan var etmek kabil midir? Amele sınıfı ve amele meselesi patlıcan mıdır ki gidip onu çarşıdan satın alalım? Muarızımız efendilerin bu suallere nasıl cevap vereceklerini bilmiyoruz. Bizim bildiğimiz bir şey varsa o da Türkiye'de amele sınıfının ve binaenaleyh amele meselesinin mevcudiyetidir.

Sınıf demek istihsâl seyrinde ayni mevkii işgal eden ve ayni iktisadî menfaatler etrafında toplanan insan kümeleri demektir. Bu kümenin mikdâren iki yüz bin, bir milyon veya on milyon olması o sınıfın kemmî kuvvetini çoğaltır veya azaltır, meselâ: İngiltere'de amele sınıfı Rusya'daki amele sınıfına nazaran kemmiyeten mikdâren kat kat kuvvetli olduğu halde keyfiyyeten çok kuvvetsizdir. İngiltere amelesinin mikdârı on milyonlara bâliğ olduğu ve bugün Britanya İmparatorluğunun başında sözde bir amele hükümeti bulunduğu halde İngiliz amelesi mahkûm bir sınıftır, halbuki Rusya'da Rus amelesi hâkim bir sınıftır.

AMELE NE DEMEKTİR?

Amele istihsâl âletine sahip olmadığı için iş kuvvetini muayyen bir va'de ile satan, hukuken serbest fakat iktisaden esir bir insan demektir. Türkiye'de böyle insanlar var mıdır? Vardır. Ne kadardır? 200.000 kadar. Bunlar Türkiye cemiyetinin iktisadî hayatında âmil midirler? Hiç şüphesiz ki evet!. O halde bizde amele sınıfı mevcuttur, fakat bizdeki amele sınıfı ile Fransa'daki, İngiltere'deki

amele sınıfını mikdar, şuur ve teşkilât itibariyle kıyas etmek kabil değildir. Fakat şunu unutmamak lâzımdır ki Fransa İnkılâb-ı Kebiri yani burjuva inkılâbı vücuda geldiği zaman Fransa'da da ne bugünkü gibi muazzam fabrikalar, sermayeleri milyonlara varan bankalar nede o fabrikalarda çalışan, o bankalar tarafından istismar edilen on milyonlarla teşkilâtlı, şuurlu amele vardı. Yine hiç şüphe yok ki bizdeki amele sınıfı şuur itibariyle çok geridir. Onda henüz (böyle olmamalıdır) düstur-u menfîsi (öyle olmamalıdır, böyle olmalıdır) düstur-u müspetine tahavvül etmemiştir. Fakat, Türkiye amelesinin şuuru onu bu tahavvüle götürecek seyir üzerindedir. Ve bu seyir uzun sürmeyecektir.

Madem ki Türkiye'de amele sınıfı vardır, binaenaleyh amele meselesi de mevcuttur. Amele meselesi sa'y ile sermaye arasındaki iktisadî ve dolayısiyle siyasî mücadeleden doğar. Bunun birçok safhaları vardır. Türkiye'de amele meselesi bugün aşağı yukarı şu suretle tebellür ediyor:

Î — Dahilî sermaye haricî sermaye ile rekabet etmek ve terakümünü yapmak için ameleyi kabil olduğu kadar çok ve kabil olduğu kadar insafsız bir surette istismar etmek istiyor. Bunu:

«Amele memleketin, vatanın iktisadiyatını yükseltmek için fedakârlık yapmalıdır. Yani az ücretle **çok zaman 13, 14 saat** çalışmalıdır. İlerde bu fedakârlığı onun da saadetine sebebiyet verecektir. Yani yevmiyesi çoğalacak, haftada bir sıcak çorba içebilecektir» şiarı altında ileri sürüyor. Buna karşı amele diyor ki:

«Vatan için, memleketin iktisadiyatını yükseltmek için yapılacak fedakârlıkların hepsini benim

üstüme bindirmenize ve beni dolap beygiri gibi istismar etmenize müsaade etmem, çünkü pek âlâ bilirim ki sermayedârın milliyeti, dini, imanı ne olursa olsun onun yegâne gâyesi vatan matan değil, cebini doldurmaktır. Esasen benim aldığım yevmiye ve çalıştığım zaman Avrupa ve Amerika amelesinin aldığı yevmiye ve çalıştığı zamanla kabil-i kıyas değildir. Sonra şimdilik yapacağım fedakârlıklarla ilerde saadete kavuşacağımı iddia etmek gülünçtür. Çünkü Avrupa ve Amerika ameleleri benden kat kat fazla ücret aldıkları, tiyatroya gittikleri, bira içtikleri halde bile tıpkı benim gibi istihsâl âletinden mahrum, iktisaden esir ve her zaman işsiz kalmaya mahkûm biçarelerdir; eğer onlar sizin bana vaat ettiğiniz saadete nail olmuş olsalardı mitralyözler altında grevler yaparlar mıydı? Ve oralarda amele meselesi bizim buradakinden daha keskin olur muydu? İktisadî ve siyasî vaziyetlerinden memnun olmayan amele kitlelerinin karşısında dünya burjuvazisi müttehit bir cephe yapmaya çalışırlar mıydı?.»

Hakikatte İngiliz, Fransız, Almanya, ve Amerika burjuvalarını birbirleriyle muvakkat bir zaman için olsun anlaşmaya sevk eden sebep hepsinin müşterek düşmanı olan Avrupa ve Amerika amelesidir.

II — Amele meselesinin ikinci veçhesi Türkiye'deki ecnebî şirketleriyle Türk amelesi arasındaki tezattır. Türkiye'deki ecnebî şirketleri isterler ki, babaları bundan 100 sene evvel, hatta şimdi bile Hindistan, Çin, Mısır vesaire yani müstemleke amelesini nasıl istismar ederlerse Türkiye'deki yerli ameleyi de öyle istismar etsinler.

Fakat Türkiyeli amele buna müsaade etmiyor. Çünkü o İstiklâl Muharebesi'ne iştirak ettiği zaman nazar-ı itibare aldığı en mühim noktalardan biri de Türkiye'nin müstemleke haline gelip kendisinin bir müstemleke amelesi gibi iki misli, iki taraftan istismar edilmesiydi.

Türkiye amelesi kendisinin ecnebî şirketler tarafından bir müstemleke amelesi gibi istismar edilmesine müsaade etmeyecektir.

III — Türkiye'de amele meselesinin üçüncü veçhesi Türkiye'ye girmek isteyen ecnebî sermayesinin simsarlarıyle Türkiye amelesi arasındaki tezattır. Bu simsar efendiler diyorlar ki:

Türkiye'ye ecnebî sermayesinin girmemesine, memleketi ma'mur, medenî bir hâle sokmamasına en büyük sebep bizde de amelelerin arsızca harekete başlamalarıdır. Bu efendilere verilecek cevabı yukarda verdik. Fakat şunu da ilâve edelim ki Çester Projesi'nin Türkiye'yi i'mardan vazgeçmesine Türkiye'deki amele hareketinden korkması sebebiyet vermemiştir. Biz birçok misalleriyle görüyoruz ki Türkiye'de ecnebî sermayesiyle Türk amele sınıfı arasında çıkan her kavgada amele değil, fakat ecnebî sermayesi himaye görüyor.

IV — Dördüncü taraf hükümet ile amele arasındaki anlaşmamazlıktır.

Hükümet amelenin teşkilât yapmasından ve ilerde teşkilâtlı, kuvvetli ve siyasî bir Fırkaya mâlik olarak ortaya çıkmasından korkuyor. Amele ise bu korkuyu şimdilik lüzumundan fazla görüyor.

Türkiye'de amele sınıfı bütün dünyada olduğu gibi teşkilâtlanacak, Meclis'e kendi mebuslarını se-

çecek ve cemiyetin tarihî inkişaf seyrinde kendi vazifesini yapacaktır. Fakat bugün ondan bu kadar çabuk çok korkmak ve ameleyi anarşi halinde bırakarak âtıl bir vaziyete sokabilmeği düşünmek biraz fazla evhamlı olmak ve çocukça hareket etmek demektir. **Ameleyi teşkilâtlanmaya sevk eden şey: tarihî iktisadî zaruretler ve amelenin sınıfî mahiyetidir.** Türkiye'de amele sınıfı vardır. Amele meselesi mevcuttur. Ve bu meselenin halli sınıflı sermayedar cemiyetinin çerçevesi dahilinde kabil değildir. Bütün dünyada olduğu gibi Türkiye'de de istikbâl amele sınıfınındır.

NÂZIM HİKMET

(Aydınlık, sayı 25)

Diyalektik materyalizme küçük bir methal

Bizim zamanımızda bile birçok feylosoflar ilmî malûmat veyahut ilmî «metotlarla» usullerle iktifa etmeyip, ilmin fevkinde «metafizik» mabaadeltabiî sistemler, tarz-ı telâkkiler vücuda getirmek arzusunu gösteriyorlar. Onların bu arzusunu hayat-ı içtimaiye şeraitile izah etmek lâzımgelir: Afâkî, maddî şeeniyetler dahilinde saha-i istinatlarını kayb eden sınıflar, bu zaaflarını, enfusî, «metafizik» fikir «spekülasyonları» mantık oyunlarile örtbas edecek, «fikriyatçıları» doğururlar. İşte zamanımızda bile ilmin fevkinde tarz-ı telâkkiler vücuda getirmeğe çalışan feylosoflar bu sukuta mahkûm sınıfların avukatlığını yapan fikriyatcılardan başka bir şey değildirler.

Felsefe hiç bir zaman mücerred, münferid kalmamıştır, hiç bir zaman hayatın içtimaî ihtiyaçlarından, menfaatlerinden ayrılamamıştır. En mücerred meseleler bile içtimaî hayatın ihtiyaçları, mücadeleleri ile tayin olunurlar. «Fikir», bazı fey-

losofların iddia ettiği gibi kendi kendine cevv-i havâda inkişaf etmez. İçtimaî şuuru tayin eden içtimaî varlıktır. «Fikriyatı» biz ancak onu doğuran içtimaî münasebetleri tetkik ve tetebbu ederek izah edebiliriz. Bir fikrin doğru olup olmadığını bize «pratik», ameliyat gösterir. Bir fikrin, hakikî kıymetinin en iyi mi'yarı, ameliyatta, pratiktir.

Mutlak olan hiç bir şey yoktur. Her şey değişir, her şey cereyan eder. Her şey «her şeyle» beraber tebeddül eder yani tabiî ve içtimaî şekillerin değişmesile beraber bizzat biz kendimiz de değişiriz. Manzume-i âlemin fikirde her in'ikâsı afakî tarihi şeraitle ve o fikri taşıyanın enfusî, fiziyolojik, ruhî teşekkülâtile mahdut ve muayyendir ve kendi zamanı için doğrudur. Bütün tabiî hadiselerin arasındaki münasebât-ı mütekabileyi kavrıyan, manzume-i âlemin aynini aksettiren «mefkûrevî» bir tarz-ı telâkkî vücuda getirmek kabil değildir. Bunu ancak «metafizik» feylosoflar iddia edebilirler. Çünkü onların her biri bilhassa kendisinin hakikat-i mutlakayı keşf ettiğine kani'dir. Fakat müsbet ilimlerin inkişafı «metafizikin» tahtını günden güne baltalıyor. Artık felsefede ilimle, fenle, imtizaca doğru giden bir temayül hem de çok kuvvetli bir temayül vardır. Bugün felsefenin birçok mesaili ilimle hal ediliyor.

Ulûm-ı tabiiyenin inkişafı «metafizikin» «mabaadettabiî»nin iflâsını ve materyalizmin tasdikini icap ettirdi. Çünkü materyalizmin inkişaf ve tekâmülü malûmat-ı ilmiye ve fenniyenin inkişâf ve tekâmülü ile fevkâlâde alâkadardır. İlimsiz materyalizm olmaz ve ayni suretle materyalizm olmazsa da ilim olmaz.

Ulûm-u tabiiyenin inkişafı nasıl materyaliz-

min tasdikini icap ettirdi ise ayni suretle «ulûm-u tarihiyenin» «ilm-i ruh»un inkişafı da «diyalektik» metodun, usulün tasdikini vacip kıldı. Diyalektiğin materyalizm ile ittifakı ise öyle sağlam bir temel vücuda getirdi ki bu temele istinat eden bugünkü «ilmî tarz-ı telâkki-i cihan» hem tabiatı, hem cemiyeti ve hem de hayat-ı ruhiyeyi kavrayabiliyor ve izah ediyor.

Diyalektik materyalizm şimdiye kadar mevcut olan bütün felsefî ve ilmî inkişaf fikrinin zarurî bir neticesidir.

Yukarda söylediğimiz gibi... Her tarz-ı telâkki-i cihan, muayyen bir içtimaî sınıfın ihtiyaç ve menafiinin heyet-i umumiyesini ifade eden hissiyat ve telâkkilerle sıkı bir suretle alâkadardır.

Madem ki felsefe beşeriyetin tabiatla yaptığı mücadelenin neticesinde tabiat ve cemiyet hakkında hasıl olan mücerred umumî fikirlerdir ve madem ki fikr-i beşer bu mücadele ile sevk ve tahrik ediliyor. Bu takdirde aşikârdır ki tarihî - içtimaî manâda ön safta bulunan «müterakki» sınıf «ilmî felsefe»de de en ön safta bulunur. Ön safta bulunan sınıf kendi şuurunda cemiyetin müterakki inkişafını aks ettirir. Bugünkü cemiyette tarihî - içtimaî manâda en ön safta bulunan sınıf amele sınıfıdır ve onun tarz-ı telâkki-i cihanı olan diyalektik materyalizm de cemiyetin müterakki inkişafını aks ettirmektedir.

N.H.

(Aydınlık, sayı 26)

YENİ RESİM VE YENİ BİR RESSAM

Mukaddime

«Aydınlık mecmuası amele sınıfının fikriyatını temsil eder. Amele sınıfı peşinde fakir köylüleri ve inkılâpçı münevverleri de sürüklediğinden dolayı **«Aydınlık» mecmuası ayni zamanda amelelerin, fakir köylülerin ve inkılâpçı münevverlerindir.** Bugünkü cemiyette tarihî - içtimaî mânada en ön safta bulunan sınıf amele sınıfı olduğu için, onun fikriyatını aksettiren «AYDINLIĞIMIZ» da İnkılâp ve yeni sanat mecmuasıdır.

Binaenaleyh:

TÜRKİYE'DE İLK ÖNCE «AYDINLIĞIN» SÜTUNLARINDA YENİ ŞİİRDEN, YENİ RESİMDEN, YENİ TİYATRODAN YANİ YENİ SANATTAN BAHSEDİLMESİ GAYET TABİİDİR.

Yeni resim ve yeni bir ressam

Bugüne kadar resim sanatı birçok kemmî tekâmüller geçirmiştir: Klâsik, natüralist, ekspresyo-

nist, ilh.. mektepler bu kemmî tekâmüllerin muhtelif merhaleleridir. Fakat kemmiyeten tekâmüller keyfiyeten inkılâplarla neticelenir. İşte bugün **resim sanatı** bu keyfiyyeten inkılâbın arifesinde bulunuyor. Bu inkılâp muhtelif mekteplerde yalnız şekil değiştiren **«ve âdi iptidaî natüralizmi» yıkacak, onun yerine «mürekkep natüralizmi» ikame edecektir.** Fikrimizi izah edelim:

Bugün mevcut sanayi-i nefîsenin en mütekâmili «MİMARİDİR» [°].

Niçin?..

ÇÜNKÜ:

«Mimarî», tabiatın muhtelif unsurlarını toplıyarak tabiatta mevcut olmıyan fakat TABİÎ olan bir terkip vücuda getiriyor.

İŞTE RESİMDE VUKUA GELECEK İNKILÂP BUDUR. YANİ BİR RESSAM **SICAK** MEVHUMUNU VERMEK İSTERSE HARIL HARIL YANAN BİR SAC SOBA RESMİ YAPMIYACAK, FAKAT TABİATTA MEVCUT SICAKLIK UNSURLARININ RESM KABİL-İ NAKİL OLANLARINI TOPLIYARAK BİR **SICAKLIK TERKİBİ** VÜCUDA GETİRECEKTİR. BU SURETLE «İPTİDAÎ NATÜRALİZM» YIKILACAK VE ONUN YERİNE MÜREKKEP NATÜRALİZM GELECEKTİR.

Netice

Ben bu küçük makalemi bundan üç ay evvel yazsaydım Türk ressamlarının eserleri arasında bu yeni resim mevhumuna bir misâl bulamayacaktım. Fakat, şimdi o misâl elimde var. **Bu misâl:** Geçen nüshamızın ve bu nüshamızın kaplarındaki «kom-

pozisyonları» doğuran genç ve fakat istidadı asırların **kemmî** tekâmüllerini bir sıçrama hareketile **keyfiyyeten** inkılâba götürecek olan **ressamımız**, «AYDINLIKÇI» ressam (SAM) IN ESERLERİDİR.

Nâzım Hikmet

(Aydınlık, sayı 29)

(*) Birçok kişiler mimarinin sanayi-i nefiseden olmadığını iddia ediyorlarsa da...

H.N.: Ressam Sam (Mimar Samih) Aydınlık'ın 25, 28, 29, 30. sayılarının kapak desenlerini yapmıştır.

ERTUĞRUL MUHSİN

Türkiyede tiyatro sanatinin yegâne «rejisörü» ve Türkiyenin en büyük aktörü Ertuğrul Muhsin ile konuştum. Ertuğrul Muhsin Türkiyede aktörlüğün, ayyaşlık, cahillik, ve külhanbeylik ile olan gayet sıkı rabıtasını kökünden kıran birkaç sahne sanatkârının en başında bulunmaktadır. Ertuğrul Muhsin sanatın ilim ile olan alâkasını anlamış ve Apostolun meyhanesinde rakı içmekten ise her türlü sıkıntılara göğüs gerip dünyanın dört tarafında sanatını tekâmül ettirmek, biraz daha fazla öğrenmek, okumak için çalışmış çabalamıştır. Bugün Muhsin Türkiyede tiyatro sanatının yegâne hakikî üstadıdır. Diğer aktörlerimiz, beyinlerine bir at sineği gibi yapışan «küçükburjuva» gururunu ve ferdiyetciliği bırakmalı ve üstatlarından hakikî tiyatro sanatının ilmini öğrenmeğe koşmalıdırlar.

Ertuğrul Muhsin'in Tiyatro sanatı hakkındaki vecizeleri

Ertuğrul Muhsin'le yaptığım mülâkatı her mülâkat gibi yazmaktan ise onun fikirlerini birer düs-

tur şeklinde çizmeyi ve bu suretle Türkiyede tiyatro sanatının hayranlarına ve heveskârlarına iyice ezberlemeleri lâzım gelen birkaç vecize vermeyi daha münasip gördüm:

1— Hakikî sanatı herkes anlar.

2— Herkesin anlıyabileceği sanatı en basit ve en sade vasıtalarla vücuda getirmek lâzımdır.

3— Teknik sanatkâra değil, sanatkâr tekniğe hakim olmalıdır.

4— Kabil olduğu kadar çerçevesiz ve hudutsuz bir sanat istiyorum.

5— Sahnede rejisörün plânı hâkim olmalıdır. Ayni aktör aynı rolü muhtelif rejisörlerin idaresi altında ayrı ayrı oynar.

6— Tiyatrodan âdi ve basit natüralizmi istemek çok gülünç ve çok cahilâne bir arzudur.

7— **Tiyatro ile geniş halk kitleleri arasında gayet sıkı bir râbıta vardır.**

8— Türkiyede sanatın ilerliyememesi geniş halk kitleleri ile sıkı bir râbıtaya girişememesinden dolayıdır.

9— Sanat geniş halk kitlelerini kavradıkça daha ziyade tekâmül eder ve buna en iyi misâl: 1917 İnkılâbından sonra Rusya'da sanatın dev adımlarile ilerlemesidir.

N.H.

(Aydınlık, sayı 29)

AKŞAM GAZETESİNDEKİ

YAZILARI

ÖZ TÜRKÇE DÜŞÜNCELER

Dönüm Yeri

Türkçe bir dönüm yerindedir. Er geç bu dönümü dönecektir. Dilimizin temizliğe, güneşli su gibi ışıklığa doğru akışının önüne geçilemez.

Dönüm - yerleri köpüklü olur, bulanık olur.. Dönüm yerinde su dalgalıdır...

Dilimiz de dönümünü dönerken köpüklenecek, bulanacak, dalgalanacak.. Bu köpüklenmeden, bu bulanmadan tiksinenler, korkanlar olacaktır.. Tiksinenleri böğürtüleriyle, korkakları korkularıyle başbaşa bırakalım...

Dibinin derinliklerini karıştırarak dönümü geçen büyük akarsuda gemisini kullanamayanlar, batacaklardır.. Yırtık yelkenleri acem atkısından dokunmuş, hurma ağaçlarından işlenmiş tekneleri delik deşik gemiler, batacaklar!..

Onlar ağır kokulu, durgun, ışıksız sularda yüzmeye alışmışlardır. Ne bu doğudan esen delikanlı yele yelken tutabilirler, ne de bu köpüklü, kaynayan, baş döndürerek akan sulara dayanabilirler... Dönüm - yeri acımak bilmez...

Dilimiz, dibinin derinliklerini karıştırarak suyun yüzüne birçok sözler çıkardı... Bunların içinden gerisin geriye, dibi boylayacaklar yok değildir.. Birkaç söze takılıp köpükleneni, akanı görmeyenler var.. Ne yapalım? Anadan doğma körlere gözlüğün yararlığı dokunmaz ki, takalım..

Dilimizin, bugün içine girdiği dönüm - yeri; konuşma diliyle yazı dilinin arasındaki derin ayrılığı kaldıracak; yalnız ikisini de temizleyerek ışıklandırarak bu işi yapacaktır..

Ben, kendi payıma, ne yeni sözlerden korkuyorum, ne de birçoklarını yadırgıyorum.. Becerikli bir yapıcı, kurulan yeni yapıda, onların bir çoğunu yadırgatmadan kullanabilir.. İş becerikli olmakta...

Dil yürüyor.. Yürüyenin önüne durulmaz..

Biraz daha özene bezene yazsak

1— «Genç kadınlar **avdetlerinde**... hanımı buldular.»

2— «Vefalılar ise kendilerine **nisbeten**...»

3— «Osmanlı İmparatorluğu uzun yayılmalarını **müteakip**...»

Şurada burada, şöyle okuyup geçerken gözüme ilişiveren, üç ayrı yazıdan üç söz: **avdetlerinde, nisbeten, müteakip..**

Diyeceksiniz ki daha bunlara gelinceye dek neler var da neler.. Doğru.. Amma yazılarımızı biraz daha özene bezene yazsak, o «neler var da neler»in bir çoğu olmayabilir.. **Avdetlerinde**, diyeceğimiz yerde **dönüşlerinde**; **nisbeten** yerine **göre**, **müteakip** diyeceğimize **sonra** diyebiliriz... Bunu yapmak için tarama dergisine bakmak bile istemez.

Bu sözleri yazan arkadaşlar, her gün konuşurken, avdet, müteakip, diye mi konuşuyorlar? Hayır.. Konuşurken öyle konuşmazlar amma yazarken kendileri de sezmeden öyle yazıverirler. Alışkanlık.. Biraz daha özenip bezenip yazılsa, biraz

daha konuşulan dille düşünülse, dilin titizliği, ayıklanması çok kolaylaşırdı..

Damlaya damlaya göl olur..

Her yazıcı elinden geleni yapsa, taşlı tarla ayıklanırdı. O ayıklandı mı, ondan sonra dil toprağımızın verimliliği artardı.. İyice ayıklanmış, sürülmüş, nadas edilmiş tarlaya dilediğimizi daha kolaylıkla ekebilirdik.

Sinek küçüktür amma, adamın içini bulandırır.. Avdet, nisbeten, müteakip birer ufacık sözdür amma, onlar ayıklanmadan yerlerine temizi, bizimkisi konamaz..

Kabuklu çekirdek

Kabuklu çekirdek, içle dış, kalıpla öz arasındaki bağın en iyi örneğini; dilimizin son yıllarda geçirdiği değişikliklerde görebiliriz...

Bir bakıma göre, söz bir çekirdekse, bir özse, yazı onun kabuğu, onun kalıbıdır..

Yeni alfabe kullanılmağa başladığından beri, dilimizdeki bir çok arap, acem sözleri; eski yazıya, eski kalıba tıpatıp uyan sözler; yeni yazıya, yeni kalıba uyamaz, yeni kabuğa sığamaz oldular..

Şöyle, bir örnek diye, dilimin ucuna geliveren, «kalp» sözünü ele alalım.. Bu söz yeni yazı kalıbına dökülemiyor, yeni yazıyla bu sözü doğru okuyamıyoruz.. «Kalp» yerine «yürek» sözünü kullanıyoruz artık..

Böylelikle, bir yandan yeni yazı, yeni kalıp, kendine uyabilen bir özün doğmasına yararken; öte yandan, yazı dilindeki bu yeni öz, bu yeni çekirdek, bu yeni sözler; onun; yazı dilimizin; kuruluşunda da derin değişikliklerin yapılmasını zorluyor..

Dilimizin yeni özü yıllardan beri sürüp gelen bir akışla ortaya çıkmış, yani yazının kullanılmaya başlanmasıyle hızını artırmış, artık eski yazı dili kuruluşunun kalıbına uyamaz, bu kabuk içinde sıkışamaz olmuştur..

Yeni çekirdek eski kabuğu parçalayacak, kendine uyan bir kabuk yaratacaktır...

Ne yazık bana!..

Dilimin sözleri değerli taşlara benzer..

Değerli taşlar; kırmızı, yeşil, sarı, ak, boyaları boy boy; gözlerimin önünde serili durmaktadır.. Işıl, ışıl ışıldayanlar... Gözlerim kamaşıyor... Avuçluyorum... Parmaklarımın arasından dökülüyorlar, güneşli su gibi, pırıl pırıl!

Ben bir kuyumcu yamağıyım.. Bu aydınlık taşları biribirine çarparak işitilmemiş sesler çıkarmak istiyorum... Onları öyle bir dizeyim istiyorum ki, gözlerimiz en güzel bir türküyü dinler gibi olsunlar..

Bu işi çekermek çok zor.. Kulağımda, çocukken, ninemden dinlediğim masalların dilinden başka bir örnek yok.. Ninem ne güzel konuşurdu, ben ne kötü yazıyorum...

Usta kuyumcuydu ninem.. Dilimin, değerli taşlara benzeyen sözlerinden, çeşit çeşit, gözalıcı süsler yaparak onlarla bezenmesini bilirdi.. Ben bu değerli taşlardan, daha bir bilezik olsun yapamadım.. Ne yazık bana!.

Taşı gediğine koymak

Elinizin altında dilediğinizden çok taş bulunsun, gedikler istediğinizden uygun olsun; taşı gediğine koyamadıktan sonra, ne gedikler kapanır, ne de taşlar bir işe yarar...

Taşları gediğine koymak kolay değil.. İlk önce, hangi taşın hangi gediğe uyabileceğini tasarlamak; sonra da seçilen taşı, büyük bir ustalıkla, eliniz titremeden yerine yerleştirmek...

Bir iş zor olursa, onu kolaylaştırmak yolları aranır...

Düşündüm taşındım, konuşma dilimizde yaşayan, ancak; yazı dilimize sokmakta güçlük çektiğimiz; yazı dilimiz için yeni olan sözlerin, gediklerine konmasını kolaylaştıracak, yavaş yavaş bizi bu işe alıştıracak bir yol buldum gibi...

Çocukluğumda «Gök Bayrak»ı okuduydum. Çok eski, çok uzak günlerin canlı, ateşli, dolu dizgin bir masalıydı bu... İçinde «tutsak» gibi bir çok sözler geçer.. Bu «tutsak» sözünü «Gök Bayrak»ı okuyanlar yadırgamamışlardır. Hele «Can bey» di-

ye bir delikanlı vardır, adı ancak «Can bey» olabilir...

Anlatabiliyor muyum?..

Yeni sözleri böyle çok eski günlerin masalları içinde, çok kolaylıkla, yerlerine yerleştirebiliriz... Böyle yazıların çoğalması; taşı gediğine koymak içinde; bir yandan yazıcıyı ustalaştırır; öte yandan, okuyucuyu, yeni sözlere daha kolaylıkla alıştırır...

Bu dediklerim, yalnızca, bir yol açma kolaylığıdır...

Aşıntıyla, alışkanlığa karşı

Yıllar; bu kara toprak yuvarlağın üstünde yaşayanları silip süpürerek, aşındırarak akıp geçiyor; canlı cansız, ne varsa, hepsini...

En yeni, en aykırı, en görülmemiş işitilmemişlere, yılların akışıyla alışıyoruz...

Bana diyeceksiniz ki, bu söylediklerini de kim bilmez? Hepimizin bildiğini ne diye yazıp durursun?.. Doğru... Bizim için bu ne korkunç düşünceye bile alışmışız...

Kara toprak yuvarlağımızın üstünde, sözler de, tıpkı ağaçlar, adımlar gibi yaşayış içindedirler... Onlar da, yılların akışında, yaşaya yaşaya, kullanıla kullanıla aşınırlar... Biz onları söyleye söyleye öyle alışırız ki, bu sözlerin bir çokları; gözümüzün önünde, kafamızın içinde; anlatmak istediklerinin ancak gölgelerini, silik, boyasız bir gölgelerini, canlandırabilirler...

İşte bunun için, yazı diline giren her yeni söz; ne de olsa, ötekiler gibi aşınıncaya dek; anlatmak istediğini daha canlı, daha aydın çizebilir...

«Mehtap» sözü mü bana gümüşten bir geceyi daha iyi anlatır, «ay ışığı» sözü mü?.. «İstirap» sözü mü demek istediğimi daha iyi verir, yoksa «ağrı» sözü mü?..

Geniş konuşma dilimizden yazı dilimize sokacağımız her yeni söz, aşıntıya, silikliğe, alışkanlığın boyasızlığına, ölülüğüne karşı dikilmiş bir yapıdır.. Amma bu yapı da günün birinde yıkılırmış, bu sözler de günün birinde aşınırlarmış... O gün gelince, yeni baştan yenileri dikilir... Dil durmadan doğuran bir anadır.. Yürüyüşün buyruğu budur.. Bu böyle akar gider...

Sağır hatunlar

Her işin bir sağır hatunu vardır; eskiden buna «sağır sultan» derdik.. Bu sağır hatunun en büyük ustalığı yapılan, olan işi en güç, en geç duymasındadır. Yapılan iş ne ise yapılır, olur biter, sağır hatun neden sonra duyar...

Öyle işler vardır ki, duymamak duymaktan iyidir.. Bu gibilerinde sağır hatunluk pek te kötü bir nesne olmasa gerek... Amma yine öyle işler vardır ki, en önce duymak açık gözlülüğünü gösteremesek bile, en son duymak gözü kapalılığına da düşmemeliyiz...

Gürültü patırdı, davullar çalıyoruz, duyup işitmeyen kalmadı:

— Dilimizi temizleyeceğiz!.

İyi amma bu da bir iştir, bu işin de sağır hatunları olacak..

«Himayei Etfal», «Hilâli ahmer» falan filân gibi ağdalı, «cübbeli, kavuklu» adları taşıyan derneklere ne buyurulur?

«Himayei Etfal» yerine «Çocukları Koruma

derneği» ötekinin yerine «Kırmızı ay» denemezmi?

Deriz!.. Amma sonra sağır hatunluk ne olacak?

Dikensiz gül, sağır hatunsuz iş olur mu?. Bu atalar sözü yanlış mı çıksın?..

Ne olur çıkıversin, diyeceksiniz.. Ben de sizin gibi düşünüyor, sizin dilediğinizi diliyorum..

Bu dileğimizin yerine gelip gelmeyeceğini yakında görürüz.. Sağır hatunlarımızın kulakları açılır elbette... Söyleyenin bir yüzü kara, yapmayanın iki yüzü...

Ay ışığının sesi

Sınır dışı gazetelerinde okudum: Çekoslovakya'da ay ışığının sesini almışlar...

Sizin anlayacağınız, gökyüzünde ay hatuna bir sinema yıldızı gibi türkü söyletmişler.

Bu duyulmamış denemede sesli sinema düzeyini kullanmışlar..

İlk önce ay ışığı tıpkı sinemada olduğu gibi, şeridin üstüne çizgi çizgi geçirilmiş, sonra bu çizgiler makineden geçirilerek sese çevrilmiş.. Ay hatun da böylece başlamış cırlamaya.. Ne dersiniz bu işe?. Ben şaşmadım dersem, yalan söylerim..

Işığın sese döndürülmesi düzenini tersine çevirmek elden gelseydi ne iyi olurdu, diye düşünüyorum... İstanbul'un bol gürültü patırtısını ışığa çevirdik mi, geceleri, yıkım olmadan, karanlık yollarımızı aydınlattık gitti...

«Resmen» Vapur, «Resmen» Tren...

Başıma bir iş geldi, hani, pişmiş tavuğun başından geçmemiştir.

Anlatayım, dinleyin:

Ben Pendik'te otururum. İyi yer, güzel yerdir, yalnız uzak, hele kışın, yol çam sakızı gibi uzadıkça uzar.. Diyeceksiniz ki, tren var, atlar gidersin. Ben şimdiye dek öyle yapıyordum. Amma bundan sonra, başımdan geçtiğini söylediğim işten sonra, trene güvenemeyeceğim...

Vagonlar mı kötü? diyeceksiniz. Hayır, vagonlar ev odası gibi dinlendirici.. Yollarda bir bozukluk mu var? Yoo, yollar sapa sağlam, trenler, demirlerin üzerinde yel gibi kayıyorlar..

Öyleyse ne?

Geçen gün Kadıköy'ündeydim.. Tren gidiş geliş bildirisine baktım; 21.35'te Haydarpaşa'dan kalkan bir tren var.. 21,30'da girdim istasyona.. Tam bu aralık İstanbul'dan bir de vapur geldi, yolcusunu boşalttı.. 21,30, 21,35 oldu, tren kalkmadı; 21,40 oldu yine yerinde; 22 tren yürüyeceğe benze-

miyor. Ne oluyoruz? Niye kalkmıyoruz? diye soruşturmaya başladım.. «Denizde sis var. İstanbul'dan gelecek vapuru bekliyoruz» dediler. «Hangi vapuru?» İstanbul'dan 21.10'da kalkıp buraya 21.30'da gelen vapuru..», «Demin bir vapur geldi, tam 21,30'da, İstanbul'dan da 21,10'da kalkmış», «Doğru, amma o vapur RESMEN 21,10 vapuru değildir, 20 bilmem kaç vapurudur..», «Canım vapurun RESMEN'i olur mu? 21,10'da kalkmış, yolcularını almış, gelmiş..»

Dinletemedik, 21,10'da kalkan vapur RESMEN 20 bilmem kaçta kalkmıştı. Biz; 22'de kalkacak, kalkacak amma RESMEN 21,10'da kalkmış sayılacak vapuru bekleyecektik.. Artık dayanamadım. «RESMEN vapurdan bana ne, dedim. Ben kara yolcusuyum. Gidiş geliş bildirisi 21,35'te bu istasyondan bir tren kalkacağını gösteriyor.. Ben bir devlet işletmesinin bu yazılı sözüne güvendim, geldim. Devlet yalan söylemez!»

İstasyon şefi bunu da dinlemedi.. Kara yollarında hiç bir bozukluk yokken, 21,10'da Köprüden kalkan bir vapur 21,35 treninin yolcularını getirmişken; 21,35 treni 22,20'de kalktı..

Dakkasında kalkmayan tren RESMEN, tren değildir..

Sene 17 - No: 5783, s. 1, süt. 2 - 3 23 Teşrinisani 1934

Biz, Kadıköy - Bostancı arası oturanlar, MAKAS isterük!

Biz, Kadıköy - Bostancı arası oturanlar, MAKAS isterük!

Dün Kadıköy - Bostancı tramvay yolunda; Selâmiçeşme yakınlarında; bir adam çiğnenerek öldü...

Eh, bekliyordum hani, bir iki aya yakındır tramvay işliyor, şunu bunu arasıra devirdiği oluyordu amma, daha ezip öldürmediydi.. Tramvay işlesin de adam çiğnemesin olur mu? Olmaz!? Sanki bizim kıyıdaki tramvaylar, karşı yakadaki kardeşlerinden geri mi kalacaklar?.. Kalmazlar elbette?!.

Belki ölenin de suçu olmuştur: Dalgınlık, vurdum duymazlık ağırkanlılık gibilerden... Amma, ne de olsa, o canını demir tekerleklere vererek, vardıysa, suçunu ödedi.. Dalgınlık gibilerden bir suç için çok ağır bir ödeyiş!...

Bu acıklı iş 8,30'da olmuş.. Ben Erenköy'ündeydim. Dokuzu bilmem kaç vapuruna yetişmek için

tramvay beklemeğe başladım. Bekle de, bekle; bekle de bekle... İki yoldan birisi işlemediği için, Kızıltoprak'ta aktarma maktarma ancak 11,45 vapuruna güç belâ yetişebildim. Böylelikle benim bildiğim, 3 saat tramvay gidiş gelişi yoluna konamadı.. Benden sonra bu yola konulamayış daha kaç saat sürdü, bilmem..

Bu işin neden böyle uzun sürdüğünü sordum, soruşturdum: «Gidiş geliş yolları arasında MAKASLAR yok denecek kadar az da ondan» dediler..

Oldu mu ya?. Makassızlık yüzünden vapurlarımızı kaçırtmak, bizi işimizden gücümüzden alakoymak yakışık alır mı? Tramvay işliyor, gidiş gelişimiz düzene girdi diye sevindikti.. Sevincimizi böyle çabucak yarıda bırakmak olur mu ya?

Uzun sözün kısası: Biz, Kadıköy - Bostancı arasında oturanlar; bugünün işi yarına bırakılmayarak; tez elden MAKAS isterük!..

Sene 17 - No: 5784, s. 1, süt. 2 - 3 24 Teşrinisani 1934

AĞAÇLAR

Ağaçlar var, boy boy, çeşit çeşit, biçim biçim... Boyları başka başka, kokuları biribirinden ayrı... Kimisinin gölgeleri serin olur, kimisinin yemişine tadından doyulmaz...

Göz için olanları var: Karşılarına geçip baktıkça bakarsın, ne bıktırır ne usandırır.. Kulak için olanları var: Dalları arasından yel estikçe yaprakları öyle bir içli içli titreşir, öyle bir haykırır, öyle bir ağlar ses verir ki, dinledikçe dinler, duydukça duyar, yanlarından ayrılmak istemezsin...

Ben her ağacı bir çeşit adama benzetirim... Al yanaklı yemişleriyle elma ağacı, tosun gibi yavrularını kollarına almış tombul, ak pak bir anayı andırır..

Çam ağacı, uzak ülkelerden gelmiş bir eski günler bağatırıdır ki, kendi kendine güvenmesi, boyuna posuna sevgisi, ağır başlılığı bir bakışta anlaşılır.. Hele, ay ışığı altında çamlıklara bakınca bir masal ordusunu görür gibi olursun...

Keza düşüncelere dalmış, aksoylu bir filosoftur

selvi.. Ölümün kapısı eşiğinde, çeliği kararmış yalın kılıç gibi duruyor.. Önünde saygıyla eğilelim...

Salkım söğütler, saçları topuklarına kadar inen genç kızlardır... Onları dere kıyılarında salınır gördükçe, içim gıcıklanır, çırıl çıplak yıkanan güzelleri gözetler gibi olurum..

Her ağaç bir adama benzer.. Onlardan bir dal koparmak bir kol kırmak gibi, bir yaprak yolmak bir göz çıkarmak gibi gelir bana.. Ben hiç bir adamla, bir ağaçla konuştuğum gibi gıllıgışsız konuşmadım. Ağaçların dilinden anlamayan, toprağın dilinden anlamaz. Toprakla konuşmayanlar en bilgili sesi duymamışlar demektir.. Ne yazık onlara!..

Sene 17 - No: 5785, s. 1, süt. 2 - 3 25 Teşrinisanj 1934

YAZ YAĞMURU - KIŞ YAĞMURU

Yaz yağmurlarını severim. Onlar, serinletici, dinlendirici, yaratıcı, kırıp koparmayıcıdırlar.. En çok coştuklarında akar su olup pırıltılı bir yel gibi geçiverirler..

Şimdi dışarıda, inleyerek, sızlayarak, uluyarak yağan bir kış yağmuru var.. Kötü, gönül kopartıcı, sırılsıklam kirli bir çamaşır gibi bir yağmur..

Ben yaz yağmurlarını düşünüyorum:

Sararmağa başlamış buğday tarlalarının üstünde aksoylu boyalarla kemerlenen bir yağmur kuşağı gözümün önüne geliyor..

Eteklerini kaldırıp bir kaldırımdan ötekisine, yavru kuş gibi seke seke geçen genç bir kızı görür gibi oluyorum. Saçları sarı sarı, gözleri gök.. Omuzları ıslanmış, saçları yağmur damlalarıyle pırıl pırıl...

Çıplak ayaklı çocuklar yıkık bir duvarın üstüne çıkmışlar, bir yandan ıslanırken bir yandan türkü çağırıyorlar:

«Yağmur yağıyor»
«Seller akıyor»
«Arap kızı damdan bakıyor»

Yaz yağmuru sıcaktan kurumuş, toprağın dudaklarına yaşatıcı bir can suyu gibi iner.. Yaz yağmuru kötülük bilmez.. Varlıklılar da, yoksullar da severler onu... Amma şimdi şu dışarda kancıkcasına, gitgide biraz daha üşüterek, ıslatarak üç gündür, durup dinlenmeden yağan nesne, amma o, acımak bilmez katı yüreklinin, soyu batasıcanın biridir...

Belki onun da yağması geçecek.. Belki, o da toprağın içine atılan tohumları yeşertmek için onların gözüne bir ışık gibi sızıyor.. Belki... Neyleyim, ben onu sevmiyorum.. Sevip sevmemenin zırvası olursa, belki zırvalıyorum.. Belki, toprağın altındaki tohumlar şimdi onu bir türkü gibi dinlerken, belki ben böyle bir kış yağmurunda; geçmiş yıllardan bir yıl; toprağın içine bir daha ışık göremeyecek bir daha yeşeremeyecek bir tohum atmışım.. Belki...

KURTULUŞ

Dün Edirne'nin kurtuluşu kutlulandı... Kurtuluş şenliklerini; biribiri ardından, biribirini bütünleyen, inanılmayacak kadar güzel seslerle örülmüş bir türkü gibi çağırıyoruz!

Bu türkünün her haykırışı, ya dış emperyalizmin, ya iç derebeyliğin beynine inmiş yumruktan çıkan bir yankı, bir ses karşılığıdır..

Sözler vardır, istenilen anlayışa çekilebilir.. KURTULUŞ sözünün, nerde olursa olsun, anlattığı nesne tektir...

Sözler vardır, soyları belli olmaz.. Kullanıldıkları yere göre boyaları değişir.. KURTULUŞ sözü sözlerin en aksoylusudur, nerde olursa olsun, hasboyası, yeni doğan güneşlerin alevindendir.

Dün Edirne'nin kurtuluşu kutlulandı, İzmir'in kurtuluşu kutlulanacak, derebeylikten, hakanlıktan kurtuluşumuzu kutladık, arap alfabesinden kurtuluşumuzu kutluyoruz, dilimizin kurtuluşunu kutlulamak ta boynumuzun borcudur.

KURTULUŞ sözüyle, yürümek, ilerlemek, de-

ğişmek, dönüm yerleri atlamak sözleri kan kardeştirler...

KURTULUŞ sözünü öyle sık sık anıyoruz ki, bu anışın verdiği göğüs kabartıcı yürek açıklığını duymayanlar: «Bıkkınlık getirdik artık» diyorlar.. Biz onlara deriz ki, bu sözü daha sık sık, daha yüksek sesle analım, o bizim gücümüze güç, hızımıza hız katar...

En eskimez sanılan düşünüşler, bu düşünüşleri kalıbı içine alan sözler eskiyebilir; bu kara toprak yuvarlağın üstünde eskimeyecek, kocamayacak bir tek söz vardır: KURTULUŞ...

GÖVDE İLE CAN

Osmanlıcada: «Musikî Ruhun Gıdasıdır» diye bir söz vardır.

Eğer, gövdenin dışında, gövdeden ayrı CAN denen bir nesne olsaydı, biz de: «Şunu aç bırakmayalım, besleyelim» deseydik, ona musikîden daha doyurucu bir yiyecek bulamazdık..

Ancak, neyliyelim ki, tek başına, şurda burda dolaşıp duran, gözle görülmez, elle tutulmaz CAN denen bir nesnenin ayrı varlığına inanmak sanıldığı kadar kolay değil...

Gövdeyle can bir birliktir. Gövdenin dışında, karakuş gibi uçan, can adlı bir nesne yok...

Gövdeyle can bir birlik olunca, canın yiyecek içeceğile, gövdenin yiyip içtikleri arasında sıkı bir bağ var demektir..

Gövde rakıyı çekip kafayı tutunca, gövdenin yiyip içtiği fasulya piyazile imamsuyu olunca; canın yiyip içtiği de «hey, hey»li, «medet, yandım»lı musiki olur..

Bunun için değil midir ki; tanınmış adıyla;

«alaturka» dediğimiz musikiyi rakı bardağı karşısında en iyi anlarız..

Alaturka musikiyi dinlemek, bununla can beslemek için; dinleyenlerin kulakları, okuyanların gırtlakları bile kendine göre bir biçim alır..

Diyeceksiniz ki, Avrupa tekniğile yazılmış türküleri de dinlerken şarap fıçıları devirenler olur..

Doğru.. Yalnız, bu dediğiniz, o teknikte yazılmış musikinin bir iki çeşidine göredir. Geri kalanı ancak sağlam kafayla, dumansız gözlerle dinlenilirse duyulabilir, anlaşılabilir.. Bethoveni, Vagneri bir çilingir sofrası başında dinleyip te anlıyabilir misiniz? Buna karşılık; kendi payıma çok sevdiğim; alaturkanın «klâsik»lerini bile kafayı çekip dinlemekte zorluk yoktur..

Hani rakı içmiyelim, demiyorum, zıkkım tatlıdır, içilir; hem bu benim değil «Yeşilay»ın bileceği; benim dediğim: Musikinin salt bir eğlence; bir gün geçirme, bir «DEF'İ GAM» işi olmadığını gözönünde tutmak, gövdemizi buna alıştırmaktır ki, canımız da yiyeceği yeni yemekle kolayca bağdaşabilsin...

ANA

Ne çiçeklenmiş yemiş ağaçları; ne kuracağı yapının taslağını taşıyan kafa; ne yaratılmışı bir daha yaratmak için, yürek gözüyle, boyalara uzanan eller; ne de sonsuz uzaklıklar, erişilmez derinliklerden gelen seslerle dolu bir kulak; ben bunların hiç biri karşısında, gebe bir ananın önünde duyduğum saygıyı, şaşakalıp eğilmek isteğini duymamışımdır..

Doğurmamış bir kızın ince beli, yemiş vermemiş bir ağacın sıska dalı gibi biçimsizdir..

Yaşayışın en yaratıcısı işini, karınlarında oluun en büyük verimini taşıyan geniş kalçalı analar yapıyor..

Arının arıyı, buğdayın buğdayı doğurması, adamın adamı yaratması yanında nedir ki...

Bana: «Kızın öldü» desinler de, «Kızın kısırdır, yeşeremeden, çiçeklenemeden, yemişlenemeden, gitgide kuruyarak yaşıyacaktır» demesinler..

Gövdelerinin biçimi bozulmasın diye doğurmak istemeyen kadınların güzelliği; içi samanla doldurulmuş cansız kuş kalıplarına benzer.. Bu kuş ka-

lıplarının boyaları solmaz, cam gözleri, temizlenmiş pırıl pırıl tüyleri vardır; karşılarına geçip onlara eğlenceyle bakarız.. Ama, yalnız eğlenceyle... Saygıyla, imrenerek, severek değil.. Onların anlattığı güzellik, onların anlattığı biçim: Kız oğlan kız ölmüş bir Firavun güzelinin mumyası gibidir...

Kadın mumya değil, anadır. Toprak gibi yaratan, toprak gibi doğurdukça güzelleşen, biçimlenen ana...

Her gebe kadın: Bilmem kaçıncı senfonisinin seslerile dolu Bethovenin kafasından daha güçlü, yüreğinden daha güzeldir.. Anamı, doğurduğu için seviyorum, yarattığı için sayıyorum...

KÖPRÜNÜN AÇILIŞI İLE KAPANIŞI

Bizde «Haliç» frenkçede «Altın boynuz» denilen akar suyun iki yanındaki iki İstanbul parçası; gövdesi daracık, küçücük bir kuşun koskocaman açılmış kanatlarına benzer.. Bu daracık gövde, bu iki koskocaman açılmış kanatların bağlantısı KÖPRÜ dür. KÖPRÜ daracıktır, küçücüktür, miniminiktir amma, onu ortadan kaldırırsanız, iki yanındaki koskocaman kanatlar kapanıverirler, kımıldanamaz, uçamaz olurlar.

Anlatabiliyor muyum? KÖPRÜ deyip geçmiyelim! KÖPRÜ salt asfalttan, demirden yapılmış bir yapı değildir, o, bir büyük kan damarıdır ki, kesilince, kopunca, iki yandaki bugünkü İstanbul'un yaşayışı duruverir..

Köprünün bu değerliliğini benim gibi bir gazeteci bile anladıktan sonra; köprülerle neresi uğraşıyorsa orası daha iyi kavramış demektir.. Bunu, düne gelinceyedek, böyle düşünüyordum, meğer iş bildiğim gibi değilmiş.. Dinleyin anlatayım:

Çok yaşıyan değil, çok dolaşan bilir diye bir

atalar sözü vardır. Ben bu sözün doğruluğunu; dün gece bir iş yüzünden Beyoğlunda kalıp; erkenden, ilk vapurla, 6,30 vapurile Kadıköyüne geçmek istediğimde daha candan, daha yakından anladım...

6,20 de Köprünün Kadıköy iskelesine geldim.. Yağmur çiseliyor, gök kapalı, ortalık alaca karanlık.. Kalabalık bir adam kümesi; çoluklu çocuklu, kadınlı, erkekli; köprünün Karaköy yakasında bekleşip duruyorlar. Bir böyle yığın da Eminönü yakasında varmış...

Sordum: «Niye böyle bekleşiyorlar burada?»... Dediler: «Köprü açık ta bir yakadan ötekine geçemiyorlar!»... Sordum: «Köprü kaçta açılır, kaçta kapanır?»... Dediler: «Şimdilik 5,30 da açılır, 6,30 da kapanır, amma sonraları, kış bastıkça, bu kapanış 7 ye dek gecikir!»... Sordum: «İstanbulda iş kaçta başlar»... Dediler: «Tütün depoları, fabrikaların çoğu 7 de işbaşı ederler.. Esnaftan da 7 de yerinde bulunmak isteyenler vardır..»

Başka bir nesne sormadım.. 7 de işine gitmek için, hiç olmazsa altıda uyanan bir İstanbul var diye düşündüm... Şu tek sözü demek sırasının da şimdi bana geldiğini anladım..

İşbaşı yedide edilen İstanbulda KÖPRÜ, altı buçuğa, hele sonraları yediyedek açık duramaz!. Yanlış düşünüyorsam, bana «yanılıyorsun» derler elbet...

DOĞURMAK VE YAŞATMAK

Geçenlerde «ANA» adında bir yazı yazmıştım. Bildik doktorlardan birisi okumuş. Dedi ki:

«— Belki bir iki büyük şehrimizde doğurmaktan çekinen kadınlarımız vardır. Amma, çokluğun çokluğuna bakacak olursak, bizim analarımız doğurmaktan çekinmezler. Hele çiftçi kadınlar, bol verimli bir tarla gibi, doğurucudurlar. Bunca yıldır kırda dolaşır dururum; orta bir sayımla; bir çiftçi kadının üç yılda bir çocuk doğurduğunu söylersem, bana inan..

Doktor arkadaş, şöyle bir durdu. Sonra içini çekerek:

«— İş salt doğurmakta değildir ki.. Doğanların yaşamasını da kollamak gerek. Bu kollayış işinin iki yüzü vardır. Birisi: Kadına çocuk bakımını öğretmek; ötekisi: Doğan çocuklara bakacak, yardım edecek barkları kırlaradek uzatmak, yaymak..

«Himayei Etfal» in en büyük, en geniş çalışma yeri çiftçiler arası olmalıdır. Her köyde bir çocuk bakım evini çabucak açmasak bile, her «nahiye

merkezi» nde böyle bir barkın açılmasına çalışmalıyız..

Yurdun toprakları ne kadar verimliyse anaları da öyle doğurucudur. Toprak verimini arttırmak için nasıl uğraşıyorsak, çocuk verimini de çoğaltmak, doğanları yaşatmak için öylece çabalamalıyız..»

Bildik doktor sustu. Ben onun dediklerini yazdım. «Himayei Etfal»de, «Sağlık Kalanlığı» da okurlar elbet...

İYİLİK - KÖTÜLÜK

Neredeydi, kimindi? Unutmuşum, bir yağlıboya gördümdü: İki gökkızı karşılıklı duruyorlar. Birisinin saçları sarı, kanatları ak, entarisi ak; ötekisinin saçları kara, kanatları kara entarisi kara.. Ak gökkızının elinde ak çiçekli bir ağaç dalı var; kara gökkızı, ucundan kara kan damlıyan bir yalın kılıç tutuyor.

Bunlardan birisi iyilikmiş, ötekisi kötülük..

İyilik olanı hangisi? diye sormak ister mi?

Ucundan kara kan damlayan yalın kılıcın karşısına; elinde ak çiçekli bir ağaç dalı alıp çıkacak kadar boşkafalılık gösteren karının iyilik olduğunu anlamadınız mı?

İyilik, kötülük...

Biri unutulur, biri unutulmaz.. Biri cılızdır, öbürü güçlü...

Çürük, kötü bir elmanın yanına; genç kız yanağı gibi al kadifeli sağlam bir elma koyun, çok geçmez, onun da yanağı solar, çürüyüverir..

Amma, altın topu gibi bir Dörtyol portakalı,

yanına getirilen küflü bir yafa portakalına sağlık, dirlik, aşılıyabilir mi?..

Nezleli bir çocuk, beş dakka içinde, iriyarı bir delikanlının kafasına ağrıyı sokuverir.. Ama, dipdiri bir ordunun içine sıska bir kocakarıyı salıverin, kocakarı canlanır mı?

İyilik, kötülüğün karşısına, eline ak çiçekli bir ağaç dalı alıp çıktıkça gülünç, cılız olmaktan kurtulamaz.. Kötülüğün elindeki yalın kılıcı iyiliğin bileğine vermek gerek!

AZ GİTTİLER UZ GİTTİLER

Ninemin dizine koyardım başımı. Damarları çıkık, kurumuş, sarı bir kestane yaprağına benziyen eli başımın üstünde dolaşırdı.. Çocukların gözüne uykuyu yıldızlı bir gece gibi dolduran masalları söylemesini bilirdi ninem..

Masallar biribirine benzerdi. Her masalın bir yeri vardı ki, ninem oraya gelince; gözümden yanaklarıma uyku karanlık bir su gibi aksa da; başımı kaldırır, suratımı buruşturarak onun yüzüne bakardım. Nasıl bakmıyayım: «Yolcular yola çıkar; Kel oğlan demir kunduralarını giyer, dağlara düşer; hakanın küçük oğlu çeşme başındaki ağaçta ağlıyan sevgilisini aramağa koyulur; amma hepsi, az giderler, uz giderler, dere tepe düz giderler, bir de dönüp arkalarına bakarlar ki, bir arpa boyu yol gitmişler..»

Az gidip, uz gidip, dere tepe düz gidip, arkaya dönülüp bakılınca bir arpa boyu yol gidildiğini görmek yok mu; işte bu, benim küçücük kafamın bir türlü alamadığı nesneydi.

Ninem çoktan öldü. Ben kocadım gitti.. Amma yine bu «az gitmek, uz gitmeği» kavrıyamam bir türlü. Bu orta çağ kafasının masallaradek soktuğu gidişi. benim yirminci yüz yıl kafam nasıl kavrasın?.

Ben daha dede olmadım, daha torunum yok.. Sekiz yaşında, tosun gibi bir oğlum var. Ninesi ona masal söylerken, tam «az gittik» yerine gelince, sözü ben alıycrum, sesime inanışın sesini katarak şöyle diyorum: ÇOK GİTTİLER - ÇOK GİTTİLER; DERE TEPE YOK ETTİLER; BİR DE DÖNÜP BAKTILAR Kİ, GÖRÜNMÜYOR KALKILAN YER!.

BİZİM BAKKALIN OĞLU EVLENDİ

Duymadınız mı? Bizim bakkalın oğlu evlendi, evlere su taşıyan arabacının kızını aldı..

Duymadınız mı? Bu çok büyük çok değerli işi duymadığınıza şaştım doğrusu..

***

Duymuş, işitmiş, gazetelerde okumuş, radyolarda dinlemişsinizdir elbet. Bilmem hangi kralın küçük oğlu, bilmem hangi kralın kızıyla evlendi. Şu kadar liralık armağan aldılar sağdan soldan, sofralarına konan pastanın ağırlığı şu kadar kiloydu, gelinin şöyle entrileri, güveyin böyle kunduraları vardı...

***

Neden bizim bakkalın düğününü duymadınız, bu sizi sarmadı da; bilmem hangi kralın oğlunun düğünüyle içli dışlı oldunuz? Yakışıklılığına, bizim bakkalın oğlu, kralın oğlundan daha yakışıklıdır. Aldığı arabacının kızı ise, inanın bana, kral kızının bir kat güzelidir..

Sordum soruşturdum, evlenen kral oğlu ne yazıcılıkta, ne okumuşlukta, ne askerlikte, ne yapıcılıkta, ne diplomatlıkta, ne şunda ne bunda öyle dişe dokunacak bir iş yapmış değilmiş.. Kral kızına gelince, o da öyle.. Bizim bakkalın oğluyla arabacının kızından bir ayrılıkları yok. Onların da iki gözleri, iki ayakları, bir burunları var, bunların da. Sonra, ben kalıbımı basarım ki, bizimkilerden doğacak çocuk, onlarınkinden doğacaktan daha güçlü olacaktır..

Diyeceksiniz ki, onlarınki kral kraliçe tohumu; bizimkiler yine bir bakkalla, bir çiftçiden doğmuş.. Peki amma bundan ne çıkar? Kim demiş ki, bakkal oğlu, çiftçi kızı olmak; kral oğlu olmaktan daha aşağıda?. Kim demiş ki.... Neyleyim, anlıyamıyorum!..

Efendiliği, ağalığı, beyliği kaldıran bir ülkede yaşadığım için; neden bilmem hangi kralın oğluyla bilmem hangi kralın kızının evlendiğini duydunuz da, bizim bakkalın oğlunun evlendiğini duymadınız, anlayamıyorum!..

DELİKANLI

Yelesi yelde dalgalanan, sağrısı köpüklü, çıplak bir kır ata binmek istiyorum. Ne gem, ne kırbaç. Üzengisiz, eğersiz.. Ensesi ellerimde, baldırlarım karnına dolanmış...

Kır atımı sürmek istiyorum. Dolu dizgin, göz alabildiğine!..

Ağırbaşlıdır; gözleri kır atımın nallarından kopan toz toprakla dolu; «DELİ» diye seslenecekler ardımdan.. Ben onlara: «KAN» ı unuttunuz, diyeceğim. Kafanın deliliğile kanın deliliğini ayırt etmiyorsunuz, diyeceğim... Ben deliyim, ancak diyeceğim, kafası değil kanı deli; ben delikanlıyım, diyeceğim..

Gökyüzünde, yeraltında, yerüstünde başsız, sonsuz akıp giden akışı; boyuna birbirini bütünleyen, hiç kopmayan bir köstek mi sanırsınız? Yavaş yavaş oluşların, olgunlaşmaların birdenbire koparak, bir sıçrayışla kendinden başka, kendinden yüksek bir basamağa çıktığını bilmez misiniz? Bunu bilmem, derseniz, yanardağın haykırışını bana nasıl anlatacaksınız?

Yanardağların haykırışı delikanlıcadır. Yavaş yavaş oluşlar, sıçrama sınırına dayandıklarında, delikanlılığın coşkunluğu ister istemez gösterir kendini!

Dil, yavaş yavaş olgunlaştı, yürüdü, ilerledi. Bu yavaş yavaş oluş, ilerleyiş sıçramanın sınırına çattı dayandı işte!.. Yanardağ haykıracak. Ben yelesi yelde dalgalanan, sağrısı köpüklü kır atıma bineceğim. Dolu dizgin süreceğim onu, göz alabildiğine!.. Ağırbaşlılar bana «deli» diyedursunlar. Ben delikanlı olduğumu biliyorum..

ÖVÜNÜYORUM!..

Adam oğullarının kötülükleri sayıya gelir mi? Yalancılık onda, dolandırıcılık dersen o da onda; yüze gülüp arkadan kalaylama onda, güçlünün elini öpmek, güçsüzün belini kırmak dersen o da onda...

Bu saydıklarım kötünün kötüsü nesnelerdir.. Bir de, gevezelik, vurdum duymazlık, övüngeçlik gibi ufak tefek kötülükler var.

Ben bugün, topunuzun karşısında, bu ufak tefeklerden birisini, süsleyip püsleyip sırtıma geçirmek istiyorum. Sizin anlıyacağınız, övüneceğim biraz, kendimi öveceğim, övüngeçliği üstüme alıvereceğim... Sağolsun, bizim gazeteci arkadaşlardan birisi yine bana çatarak: «Gururlanacağım, demek için işi ne de uzattın, diyecek. Elini enseden dolaştırıp kulağını gösteriyorsun, diyecek.» Varsın desin... «Gururlanma» nın karşılığı olarak ben size yukarıda saydığım sözleri buldum. Siz hangisini dilerseniz onu kullanırsınız..

Ancak iş burada değil.. Size, niçin «övüngeç-

lik» çeşidinden bir kötülükçüye düşmek istediğimi anlatayım.

Bundan bir yedi gün önce «İstanbul Köprüsünün geç açılıp, geç kapandığını» buracıkta yazmıştım.. Geçenlerde, bir de bizim gazeteyi açınca ne göreyim? Köprü bundan böyle erken açılıp, erken kapanacakmış.. Demek sözümü dinlemişler, İstanbullulara bir yararlığım dokunmuş.. Durur muyum? Çabucak, bizim gazetenin yazı işleri bakıcısına koştum:

— Gördün mü usta, dedim. Bir yazdım. Dokunaklı yazdım. Sözümü yerine getiriverdiler..

O, hiç kılını bile kıpırdatmadan:

— Biz bu işle bir yıldanberi uğraşıyorduk, dedi..

Bozulmadım, dersem yalan söylerim. Bizim gazete bu işle bir yıldır uğraşıyormuş.. Uğraşsın ne yapalım? Benim yazının dokunaklığı olmadı mı bunda? Ben İstanbullulara şöyle iyilik, böyle iyilik etmiş olmuyor muyum? Övünmek istediğimi kursağımda bırakmak yakışık alır mı? Övüngeçlik, övünme kötüymüş.. Kötü olsun, mötü olsun ben övünmek istedikten sonra kim karışır? Değil mi ya?

BEYLİK HANIMLIK GİTTİ, BAYLIK BAYANLIK GELİYOR

Bey, efendi, ağa, paşa sözleri gürültüye gitti. Bir daha dönemez, geriye gelemez olsunlar. Ben, arkalarından su dökmedim, süpürgeyi aldım elime, süpürdüm eşiği.. Yalnız görüyorum: Bir kapıdan bey, paşa, maşa giderken; pencereden BAY, BAYAN giriyor. Yasanın dediği ortadadır: «Bay», «bayan» sözleri ancak kendi aramızda konuşurken yazışırken kullanılabilinir. Böylelikle, ülkede yaşıyanlar, yasa bakımından, ayrı ayrı anılıp sanılamazlar. Bu böyle. Gel gelelim, bize, biz dediğim gazetecilere... Bakalım bu işi ne biçim, nice anlıyoruz, günlük yaşayışımıza, yazımıza nice geçiriyoruz?

İşte dört örnek:

1— «BAYAN Aliye Esat, Kadınlar birliği umumî kâtibi...».

2— «Dün Aksarayda Hatçe ADINDA bir kadın...»

3— «Cevdeti öldüren kamyon...»

4— «...lise müdür muavini BAY Hamdi...»

Ne dersiniz bu işe? «Kadınlar birliği umumî Kâtibi» BAYAN diye anılıyor; Aksaraylı kadın BAYANsız, yalnızca HATÇE... Kamyonun öldürdüğü adam salt Cevdet oluyor, BAYsız. «Lise müdür muavini» Hamdi, BAY..

Biz gazeteciler demokratın demokratı olmalıyız değil mi? Haydi demokratlığı bir yana bırakalım, yalnız iş bakımından lise «müdür muavini» de beşliği verip okuyor bizi; kamyonun öldürdüğü Cevdet te okurdu.. «Kadınlar birliği umumî Kâtibi» de alıcımızdır, Aksarayda Hatçe de... Birine ne gözle bakarsak, ötekine de o gözle bakmalıyız. Gazeteye yazı yazarken ne kendi aramızda konuşuyoruz, ne de yakın bir bildiğe yazı gönderiyoruz..

Yasa (Kanun); beyliği, hanımlığı kaldırdı. Biz gazeteciler, BAYLIĞI, BAYANLIĞI arka kapıdan içeri almıyalım.. Şunun başına BAY, getirip, bunun başına getirmezsek, BEYin ne suçu vardı? derim.. Adın başına değil sonuna gelmesi mi?

Gidenlerin kılığını değiştirip geri getirmiyelim!...

SEVMEK - İNANMAK..

Geçen gece «Şehir Tiyatrosu» nda Hamleti gördüm. Daha kulaklarım onun seslerile, gözlerim ağız ışıklarile dolu.

Bu Danimarkalı kara prens; kafasının içinde, kanatları boyuna çırpınan bir ölüm kuşu gibi, ne yapacağını bilmemezliğin, inanmamazlığın, sona erememezliğin ağrısını taşıyan bu yürek kanatıcı delikanlı; karşımda dikilip duruyor işte...

Onun, «var olmak, ya olmamak» sözlerile başlıyan uzun tiradının bir yerinde: «Ölmek - uyanmak» diyerek düşünceden duyguya bir geçişi var..

Ben, onu anlıyorum. Onun gibi olduğum için değil. Onun gibileri, bütün gün, sağımda solumda gördüğüm için.

Hamlet aramızda yaşıyor. Danimarkalı kara prens ölmedi. Öldürmek; kendisinin dediği gibi; yolcularının bir daha geri dönmediği bilinmez ülkeye göndermek gerek onu..

Hamlet; ne ucu uğurlu bir kılıçla öldürülür, ne de sürgüne gönderilerek boynu vurdurulur.

Yeryüzünün kara prensini öldürecek bir çift söz var:

«SEVMEK - İNANMAK.»...

Ben; bütün bilinen ağrılarına bakmaksızın; yaşamayı seviyorum.. Kavgayı seviyorum; sonun - sonuna erişilemiyeceğini bildiğim için, erişilecek sonları seviyorum. Yaşamaya inanıyorum, kavgaya inanıyorum, parça parça birbiri ardına gelen sonlara erişerek, sonun - sonuna doğru akılıp gidildiğine inanıyorum.

SEVMEK - İNANMAK...

KIZIM SANA SÖYLÜYORUM...

Ne yüreğimin başında yeşil bir sarık var kızım, ne gözümde kara bir gözlük... Kendimi bildim bileli, bir gün olsun, düşüncelerime cübbe giydirmedim. Bana göre, Süleymaniye, yeryüzünde, yeryüzünün sevgisile söylenmiş unutulmaz bir Sinan türküsüdür kızım; başka bir nesne değil... Deden orda, alnını hasırlara koyarak, kendi güçsüzlüğüne ağlarmış! Ben bugün, yine orda, adam oğullarının yaratıcı gücüne inanıyorum. Yalnız buna, başka bir nesneye değil!.

Sen daha küçüksün kızım, yaşın on dört. Biraz daha büyüyünce sana lâikliğin ne demek olduğunu anlatacaklar. Onu anladığında anlıyacaksın ki, baban ondan da bir adım ilerdedir... İşte bunun için kızım, sana şimdi söyleyeceklerimi, yobaz bir kafanın sözleri sanma..

Seni beğenmiyorum. Kafanın dışını beğenmiyorum! Senin gibi okuma çağında, okullu bir kızcağızın saçlarını kıvırtması, bu kıvrılmış saçların üstüne okul şapkasını, bir eski günler külhanbeyinin

fesi gibi, yampiri giymesi bana kötü geliyor.. Şapkanı böyle giymeği kimden öğrendin? Hangi gözü çıkası kötü sinema yıldızı fingirtisinden özendin buna? Yakışıklı olayım diye mi böyle yapıyorsun? Daha on dört yaşındasın; dilersen on sekizinde ol; okullusun, okuma çağındasın, senin yakışıklığın şapkanın biçiminde değil, şapkanın altındaki kafanın içile çoğalır, azalır..

Seni beğenmiyorum kızım.. Kafanın içini beğenmiyorum. Arkadaşlarınla konuştuklarına kulak kabarttım. Giyim, kuşam, süs, tuvalet... 14 yaşındasın, yetmiş yaşında kocakarı gibi dedikodu yapıyorsun. Kaytan bıyıklı sinema delikanlılarının adını ezbere biliyorsun da, geçen gün sana bir kocamış, dudakları boyasız hatuncuğun fotoğrafını gösterdim, «Bu kim?» dedim, bilemedin.. Onu bilmeni çok isterdim kızım. O; kadın soyunun en büyüklerinden biriydi. O; Madam Küri idi kızım.. Ona benzemeni öyle dilerdim ki!...

Saçı kıvrılmış, yampürü şapkalı kızım, seni beğenmiyorum. Sen benim kendi kızımsın, KIZIM SANA SÖYLÜYORUM, GELİNLERİM SİZ DE DİNLEYİN!...

«TEŞYİ» «İSTİKBAL»

Benim bir arkadaş var. Bilmem nerde çalışır? Geçenlerde, bir iş için, şu günü, şu saatte, şurada buluşalım diye sözleştik. Ben gününde, saatinde gittim. Bekledim, bekledim, gelmedi. Kafam kızdı. İçimden kalayladım. Ertesi günü, gece yemek yerken, çat kapı geldi. Daha ağzımı açmadan, başladı söylemeğe:

— Affedersin birader, dün randevuya gelemedim. Bizim müdür beyefendi Ankaraya gidiyorlardı. Kendilerini teşyi etmek mecburiyetinde kaldım.. Malûm ya...

Daha söylenecekti. Yerimden fırladım:

— İlkönce, dedim, temiz konuş. Bunun için tarama dergisini koynunda taşımak da istemez. Affedersin diyeceğine «beni bağışla», randevu diyeceğine «sözleştiğimiz yere», birader diyeceğine «kardeş», «teşyi» diyeceğine «uğurlamak, geçirmek, yola koymak» diyebilirsin. Beyefendi sözünü ise söylemek bile istemez.. Sonra, dedim, uğurladığın

adamla yakın arkadaşlığın mı var? İçli dışlı, can ciğer kuzu sarması mısınız?

— Hayır, ne münasebet, dedi..

— Ankaraya gitti diyorsun, dedim, bir daha geri dönmiyecek mi?

— Yoo, üç dört gün sonra dönüyor, dedi..

— Sen onu geçirmeğe gitmeseydin, adamcağız trene binemez miydi? dedim..

Bu sözüme güldü. Karşılık vermedi.. Kafam büsbütün attı:

— Öyleyse, dedim, bana sözlü olduğuna bakmaksızın; içli dışlı arkadaşın olmıyan, sensiz bilet alabilen, üç gün sonra geri gelecek bir adamı ne diye uğurlamağa gidersin?

Yüzüme bön bön baktı:

— Aman, birader, dedi, dairenin müdürü umumîsi gider de ben nasıl onu teşyi etmezlik gafletinde bulunabilirim...

Bu sözlerin karşılığını da ben vermedim. «Teşyi etmemek gafleti» diye konuşan, böyle düşünen bir adama neyi anlatayım, nice anlatayım? Gidecek, tanının günü, birini ya uğurlamaya, ya karşılamaya gidecek...

Kadınlar takma sakal takmalı mı?

Ben ne ekonomik, ne politik, ne moral; (ardı ardınca üç frenk sözü söyleeim, bugünlük göz yumuverin); evet, ben, şu yukarıda saydığım üç nesne bakımından kadın erkek arasında bir ayrılık gözetmiyenlerdenim. Bunu böylece önceden söylemiş olayım da, şuracıkta yazacaklarım ters anlaşılmasın..

Kadınlar, erkek giyimine, kuşamına özenmeli midirler? Bu doğru mudur?

Biz erkeklerin bile bir çoğu; hele yazın sıcaklarda; kıravat, yakalık takmaktan bıkmış usanmışken; giyim kuşamda da bize benzemek için kadınların kıravatlanmalarını anlamam.. İşe, bilgiye, politikaya karışan bir kadının erkek gömleği, erkek yakalığı takması gerek olduğunu bir türlü kavrıyamam. Kadınla erkek arasında ne siyasal, ne moral, ne de ekonomik bir ayrılık olmasın demek: Erkekler de kadınlar gibi çocuk doğursunlar, kadınlar da erkekler gibi sakallanıp bıyıklansınlar demek değildir.

Kafa, gövde sağlığı bakımından biteviye bulunmasını dilediğim bu iki soydan, ne erkek kadınlaşmalı, ne de kadın erkekleşmeli. İkisi de kadınlıklarını, erkekliklerini koruyarak biteviye de adamlaşmalı. İki soyun da kendine göre öyle iç güzellikleri, incelikleri, duyguları vardır ki, bunların da biribirine benzemesini istersek, yeryüzü, üstünde yaşanamıyacak gibi kötüleşir..

Fileli, ajurlu, dantelâlı, ipekli iç çamaşırı giyen bir erkek için ne buyurulur? Benim güzel, benim güçlü, benim düşünceli, ince kız kardeşlerim, sizin iç çamaşırınızı giymeğe kalkan bir erkek için ne düşünürsünüz? İşte siz de bizim yakalıkla kıravatı takıp, sırtınıza bizim ceketi giydiğinizde, aşağı yukarı, öyle oluyorsunuz.. Sakın ha kızmayın, bir takma sakalla, takma bıyığınız eksik...

BİR BARDAK ÇAY

Önümde bir bardak çay duruyor. Ağır geniş, beli ince, altı yayvan, çevresinin yaldızlı çizgileri dökülmüş bu cam bardağın içindeki ılık, kokusuz, boyası solgun suya bakıyorum. Gül yaprağından ince Çin fincanlarında erimiş yakut gibi ışıldayan, kuru karanfil kokulu çayları düşünüyorum...

Çocukken düzenlisöz düzmeğe özenirdim. Evde uyuz bir kedi vardı. Tüyleri eski bir pösteki gibi dökülmüş, gözünün teki kör bir kedicik. Anam:

— Şunun için bir koşma yaz, dedi..

Yazdım. Tüylerinin aklığını kar parçasına, yumuşaklığını pamuğa, gözlerinin boyasını denize benzettim. Sonra, götürdüm yazdığımı, günün en büyük ozanlarından birine gösterdim...

Okudu: «Şu kediyi bir getir göreyim de, sana düzenlisöz dizmekte usta olup olmıyacağını söylerim» dedi.

Uyuz kediyi, günün anlı şanlı ozanına götürdüm. Büyük usta bu küçücük nesneyi görünce:

— Sen, dedi, bu uyuz hayvanı, yazdığın yazı-

daki gibi gördükten sonra, diyeceğim yok... Durma çalış, yolun açık olsun!...»

Ben, işte ogün bugündür, kötüyü, uyuzu gördükçe; daha iyiye, daha güzele inanır; böylece düşüncemin, dokunduğu yeri ışıldatan sopasına dayanarak yürür giderim...

Boyası solgun, kokusuz, ılık suya bakıp, gül yaprağından ince Çin fincanlarında erimiş yakut gibi duran, kuru karanfil kokulu çayları düşünmek bir yaşayış yasasıdır benim için...

ÇOK BOYANIYORSUN KADINIM...

Çok boyanıyorsun kadınım, çok boyanıyorsun. Bana inan: Bu yüz göz yaraşmıyor sana... Kan boyalı ağzın adam yemiş gibi. Çocuğun varsa, onu sen bu dudaklarla nice öpebilirsin? Kocan, nişanlın, sevgilin varsa, onlar senin bu dudaklarını nasıl öpsünler?

Çok boyanıyorsun hatun kişim, çok boyanıyorsun! Benim ninem de sürme çekerdi gözlerine; senin gibi değil... Sen o ipek, o uzun kirpiklerinin tellerini örtü püskülü gibi birbirine yapıştırıyorsun, gözbebeklerin kara demir, parmaklıklar ardından bakan, boyunları bükük iki tutsağa benziyor.

Böyle alaca bulacalık ne için, kimin için? Yüzüne baktıkça utançtan yüzüm kızarıyor. Etini boyayarak satılığa mı çıkardın? Bu yoluk kaşlarınla, ağzının tadını bilen et düşkünlerine bile güzel görünemezsin ki...

Sen de adamsın boyalı kadınım, sen de adamsın. Omuzlarının üstünde bir kafa, göğsünün içinde bir yürek taşıyorsun. Adamın en güzel, en işle-

necek, temizlenecek yeri, kafasıyle yüreğidir. Dudağının boyasına, yanağının allığına, kirpiklerinin rimeline senince değin düşkün bir varlığın, yüreğiyle, kafasıyle uğraşmaya günü mü yeter? Dudaklarının boyası kızardıkça yüreğinin benzi soluyor, kirpiklerinin rimeli karardıkça gözlerin koyun gözü gibi budalalaşıyor. Bunu anlamıyor musun?

Bütün bunları seni horlamak için yazmıyorum kadınım... Sen bu gidişle horlanmağa bile değmeyeceksin. Sen azlıksın. Yalnız, «üzüm üzüme baka baka kararır» derler; senin gibi boyalı azlığa baka baka, boyasız çokluğun da boyanacağından korkuyorum. Bunun önüne geçmek isterim. Dileğim yalnız budur...

ÇOK AÇILIYORSUN KADINIM...

Bildiklerim arasında tek tük varlıklılar da yok değildir. Geçenlerde bunlardan birisi, büyük otel... (Şu otel sözü yerine «Konukevi» diyeyim mi? Hayır demeyeyim...) evet bunlardan birisi geçenlerde büyük otellerden birinin salonunda kızını evlendirdi... Otel salonunda evlenmek modası için diyeceğim yok.. Moda işleri düşünce ölçüsüne vurulamaz ki...

Salon tıklım tıklım doluydu.. Düğün şenlikleri 10'da başladı, gün ağarıncaya dek sürdü... Çağırılanların arasında, Paris'ten daha o gün gelmiş bir de gazeteci vardı... Bizim varlıklı bildiğin teyzesinin kızının kocasının karısı geçen yıl Paris'e gittiğinde bu mösyöyle tanışmış. İstanbul'a geldiğini gazetelerden okuyunca koşmuş, düğüne çağırmış. Çelebiye, bizde de «suvareli» düğün dediğinin nice olduğunu göstermek istemiş..

Parisli gazeteci ile konuşmağa başladık.. Adamcağız bir parça afallamışa benziyordu.

Salonun dört bucağını dolduran sırtları kuyruk sokumlarına, göğüsleri göbeklerine dek açık, dekolte, şık bayanlara bön bön bakıyordu. Moda

kaynağı, şıklık ülkesi Paris'ten gelen bir gazetecinin bizim suvarelik bayanlarımızın giyimi kuşamı önünde böylece şaşa kalması beni de şaşırtmağa başladı. Şunun bir ağzını arayayım diye düşünüyordum ki, adamcağız birdenbire:

— Bu düğüne ne de çok kadın artist çağrılmış, dedi. Yoksa, bu aksoylu familyanın tiyatro, sinema, bar, kafeşantan işleriyle sıkı bağları mı vardır?

Parisli mösyönün ne demek istediğini kavrayamadım..

— Ne buyurdunuz? Anlamadım doğrusu, dedim.

Fransalı gazeteci, ortalıkta kırıta kırıta dolaşan, hamam kaçkını gibi yarı çıplak hatunları göstererek:

— Bu madamlar, sinema, tiyatro, yüksek bar artisti değil midirler?.. dedi. Bakın şu sarışına! Sizin Marlene Dietrich'iniz olacak. Tıpkı onun gibi giyiniyor..

Adamcağızın, «Sarışın Venüs»e benzettiği hatun, iki çocuklu, ağır başlı bir kocanın karısı, aksoylu hatunlarımızdan biriydi...

Parisli gazeteci kadın konukları birer birer, şu artiste, bu bar şarkıcısına benzetip duruyordu boyuna... Ben düşünüyordum:

Artistliği hor görenlerden değilim. Yalnız artistlikte bile ar ile kasaplığın ayrı ayrı nesneler olduğunu sanırım.

Rolü isterse en ağır bir kadın artist bir et satıcısı kılığına girebilir. Ancak rolü istesin istemesin, etini, salt bizi gıcıklamak için, göstermekliğin artistlikle de alış verişi yoktur düşüncesindeyim..

Çok açılıyorsun kadınım..

GÖLÜ GÖRMEDEN...

Benim saygıdeğer okuyucularım! Gözlerim yere bakar, yüzüm utançtan kızarmış, ellerim boyuna biribirine sürter, ne diyeceğimi şaşırmış, karşınızda dikilip duruyorum bugün!.. Boyumdan büyük söz etmişim, gölü görmeden paçaları sıvamışım, sizi de aldatmışım, kendimi de... Biz kim; bir yazı yazarak köprüyü erken açtırıp erken kapattırmak kim?..

Bilmem; benim yazıları günü gününe okumağa katlanıyor musunuz? Bana karşı böyle bir iyilikte bulunanlar varsa içinizde, bundan birkaç gün önce «ÖVÜNÜYORUM» başlığıyle yazdığım nesneyi okumuşlardır.

Orada; köprünün erken açılıp kapanmasını bir tek yazıyle elde ettiğimi ileri sürerek, baba hindi gibi böbür böbür böbürleniyordum... Böbürlenemez olaydım, o yazıyı yazan ellerim kırılsaydı, bizim yazı işleri bakıcısı «boyundan büyük işlere karışma çocuğum» deyip yazdıklarımı gazeteye koymasaydı..

Ben övünmeğe özenmeden önce köprü 6,30'da

kapanıyordu, ben o yazıyı yazdıktan sonra 7,10'da kapanmağa başladı... Hani, bir daha: «Canım bu nasıl olur, İstanbul köprüsü yediyi on geçeye dek açık kalır mı?» diyecek olsam; kızarlar da köprüyü büsbütün kapatmamaya kalkarlar... Hele yine gazetelerde «Köprü bundan böyle erken kapanacak» diye bir yazı okuyup, «gördünüz mü işte erken kapattırdım» diyerek övünmeye başladım mı bir; köprücüğün dubalarıyle mubalarıyle yerinden sökülüp, bir daha geri gelmemek üzere Hayırsızada'ya sürüleceğinden korkarım...

İstanbul'a iyilik ettik derken kötülük etmişiz... Köprücülere söz veriyorum, bir daha bu işi anarsam dilim kurusun, bir daha ben şöyleyim, böyleyim diye övünürsem gençliğime doymayım!.. Ancak, siz yine siz olun, şu köprücüğü biraz daha, bir parçacık daha erken kapatmak büyüklüğünü gösteriverin!..

Gelin, böyle bir iyilik ediverin ey saygılı, ünlü bay köprücüler...

ÖPTÜĞÜM EL...

Oda boş... Ak saçlı kocamış ozan; içine bir çocuk gibi gömüldüğü; geniş, büyük koltukta oturuyor... Lâmbanın ışığı, omuzlarını yalayarak, koltuğun kolu üstünde duran sağ elini aydınlatmış... Mistisizmi sever bir yazıcı olsaydım, derdim ki: Bu el; Ortaçağ boyacılarının karanlık kilise duvarlarına çizdikleri, başlarının çevresi ışıklı İsa erenlerinin yüzlerine benziyor... Bu benzetiş; belki de; bu elin çok ağrı, çok acı çekmişliğinden yana yakışık alırdı. Yoksa bu kocamış ozan elinin ağrı, acı içinde yaratmasından gelen çizgilerini; başının çevresi ışıklı bir İsa ereninin küskün, sarı yüzünde bulamazsınız.

Erenler, varlığını sandıkları bir yaratanın kısır gölgeleridirler; bu el: Yaratandır... Ölü, kımıldanmaz sağır sözlerin yığını içinde dolaşarak, onlara dokunarak, onların canlandıran, boyayan, onlardan en işitilmemiş sesleri çıkaran biricik «tanrı - adam»ın elidir bu.. Erimiş bakır gibi kızgın, kaynar duyguları sözlerin potaları içine akıta akıta yanarak yontulmuş, incelmiş bir el!...

Oda loş... Ak saçlı ozan, içine, bir çocuk gibi gömüldüğü geniş koltuğun kolu üstüne sağ elini bırakmış. Lâmbanın ışığı omuzlarını yalayarak; yerle göğün bu en güzel verimini; kocamış ozanın elini aydınlatıyor. Ben ki el öpmemişim; eğildim, öptüm bu eli.

Yaratanın yaratanını, kendi kendimi öpmüş gibi oldum!...

Sene 17 - No: 5808, s. 1, süt. 2 - 3 18 Kânunuevvel 1934

ÖLÜM KORKUSU

Ölümden korkma kızım; ölüm yok ki korkasın. Gövdeden ayrı can denen bir nesnenin, yeryüzünün, ötesinde, sonsuz yaşadığına inandığım için değil; inanmadığım için söylüyorum bunu sana. Maddenin suçsuz bucaksız akışından başka, bu akışın dışında bir varlığın olmadığını anladığım gün; senin baş ucunda ölüm korkusu öyle kara kanatlı bir kuş gibi dolaşamaz olur.

Ölüm; en derin, en geniş bir anlayışla; kımıldanmamak, değişmemek, durmak demektir. Kımıldanmayan, değişmeyen ne var? Yerin yedi kat dibindeki taş parçasından tut ta göklerin sonsuzluğunu çizen kartallara dek, bir bardaktaki sudan kafandaki düşünceye dek, madde, başsız sonsuz bir kımıldanış, değişiş, bir gelişme bir devrim içindedir. Sen de onun içindesin.

Kızım seni bir yığın sözle avutuyorum, ölüm korkunu uyutmak için ninni söylüyorum sana.

Ben başımın ağrısını bile yarım yamalak uyuşturmak için hap yutmazken, senin büyük korkunu

uyuşturmak alçaklığını nasıl gösterebilirim?.. Korkuna uyuşturmak değil, sonsuz yaşamanın yelesine yapışıp, o korkunun üstüne dolu dizgin yürümek istiyorum. Olmayan ölümden korkmadığın gün, ancak, yaşamanın, sevmenin, anlamanın, inanmanın ne olduğunu öğreneceksin!..

Sene 17 - No: 5810, s. 1, süt. 2 - 3 20 Kânunuevvel 1934

83 YAŞINDA DELİKANLI

Okuyucularımdan birisi: «ÖPTÜĞÜM EL» başlığı altında yazdığım yazıdaki ozanın kim olduğunu soruyor. Anlatayım:

Geçen gün Abdülhak Hâmid'e gitmiştim. Son yazdığı büyük piyesi bana okudu. Yaşıtlarının bir çoğu, sona eren bir akşamın korkusuyla bir öte yanın varlığına sığınırken, bu ak saçlı büyük usta:

«Meçhule tapma, aklü izana tap, dedim»

Hayvana tapma, insana tap, dedim»

Diyor. İşte öptüğüm el bu 83 yaşındaki delikanlının eliydi. Öyle bir seksen üç yaşında delikanlı ki, içinde sonsuz güzelliklerin ışıltıları dolaşan gözleri bugün artık kendi el yazısını bile gözlüksüz seçemezken; sonsuz yaşayışın sevgisi, adamoğlunun yaratıcı gücüne tükenmez inanışıyle, üstüne güneşlerin kızıllığı vurmuş bir kaya gibi dimdik dikilmiş duruyor...

Ben, Hâmid'i şimdi anlamağa başlıyorum. Onun yürek derisini yüzerek bu sert kabuğun içinde tutuşan alevle gözlerim yeni yeni kamaşıyor...

O, seksen üç yaşında ve piyes yazıyor. Daha kırk üçüne basmadan çıktığı yüksekliğe dayanamayarak patlayıp boşanan balonlar gibi sönmüş nice yazıcılar biliyorum... Onların yürek gücü mü eksikti? Yoksa doğuşlarındaki artistlik ateşleri mi yetmedi?.

Bence onların eksikliği, onlara yetmeyen nesne kültürleriydi.. Hâmid'e seksen üç yaşında piyes yazdırtan nasıl kültürüyse; yirmi beşine kadar kanlarının sıcaklığıyle çoban şarkıları yazdırtan sonra bu kan soğur soğumaz susanları susturan da kültür eksikliğidir..

Hâmid'i bugün okudukça, onunla konuştukça daha çok anlıyorum ki, derelerin arasında köprü kurmak nasıl bilgisiz kurulamazsa; yüreklerin arasında da köprü kurmak için bilgili olmak gerektir. Eğer ozanlığa özenseydim, tek söz yazmadan önce, en aşağı iki dil öğrenir, iki bin kitap okurdum.

BİR DÜZELTME:

Salı günkü yazımda düşüncemi kökünden değiştiren iki dizme yanlışlığı vardı: 1 — «Uçsuz bucaksız» yerine «suçsuz bucaksız» çıkmış.. 2 — «... ninni söylüyorum SANMA» yerine «... ninni söylüyorum sana» dizilmiş. Yazılarımın çok değerli olduğunu sandığımdan değil, orda söylemek istediğim düşüncenin kılına bile dokundurmak istemediğim için bu yanlışları düzeltiyorum.

O. S.

BİZE BUYURUN!..

Bizim Erenköy, gerçek yaşanacak yerdir. Buram buram reçine kokan, yaz kış yem yeşil çamları vardır. Suyumuzun tadına doyulmaz. Ağaçlıklar arasında, irili ufaklı kuş yavruları gibi köşklerimizi bir görseniz; bağlarımızın kabuğu ince, suyu ballı üzümlerini bir yeseniz Erenköy'ümüzden bir daha ayrılmak istemezsiniz. Topunuz olmasa da içinizden birisi bize buyursun Bay belediyeciler!... Yazlığı kışlığı içinde, sudan ucuz bir köşk tutalım ona. Ne olur, Bay belediyeciler; içinizden birisi; şöyle biraz dişlilerinizden bir yurttaş; Erenköy'ümüze ün getirsin!..

Söz veriyoruz; bize bu ünü verecek olanınıza bir kurtarıcı gibi saygıyle bakacağız. Denize sevgisi varsa; Caddebostan'ı kıyıları üç adımlık yerdir; bir sandal tutarız kendisine... Ata binmeğe düşkünse «Sipahî ocağı»ndan en aksoylusunu getirtiriz. Evi evlerimize komşu olacak, bizim gibi Erenköy'ünde oturacak Bay belediyecinin bir dediğini iki etmeyeceğimize noter karşısında ant içiyoruz! Nasıl söz

vermeyelim ki, belki böylelikle yazın tozdan, kışın dizboyu çamurdan kurtuluruz; yazın un çuvalından çıkmış; kışın şu Hindenburg'u Hinderburg eden bilmem ne bataklığında geçmiş gibi olmayız belki...

Düşünceler

GÖRMEMİŞİN OĞLU...

Beyoğlu, Nişantaşı, Taksim gibi apartımanları bol yerlerde dolaşırken nerde bulunduğumu şaşırdığım, kendime gelmek için gözlerimi yumduğum oluyor.

Nasıl şaşırmayayım?

«Aslan», «Kaplan», «Ayışığı» adında apartımanlar, bana, balta girmemiş bir Afrika ormanına düştüğümü sandırıyor... Handiyse aslanların böğürdüğünü, kaplanların kükrediğini duyacağım.

«Fatma hanım», «Ayten hanım», «Leman hanım», «Süleyman bey», «Hasan bey» gibi adları taşıyan apartımanların arasına düşünce, kadınları dekolte, erkekleri smokinli bir salona girmiş gibi oluyorum.

Benim bildiğim; adama, hayvana, gemiye ad takılır; apartımana numara konur. Lokomotife, otomobile de öyle..

Evimizdeki maroken koltuğun boyuna bir yafta geçirip «Güneş» adını takmanız ne kadar komik-

se, apartımanınıza da «gül» adını koymanız o kadar yakışık almaz.

Bu gidişle bu taş yapıcıklara soy adı da takacaksınız... Böylelikle adamcağızın birine nerde oturduğu sorulunca, şöyle bir adres verecek: «Şişli'de Ayşe Sukaya'nın orta katında».

Atalar sözü çok kez yaşanılan devre uymasalar da ara sıra doğruluklarını yitirmiyorlar. Ben bu anlı şanlı apartımanları gördükçe dilimin ucuna: «GÖRMEMİŞİN OĞLU OLMUŞ...» sözü geliyor..

Orhan Selim

Düşünceler

ATKESTANESİ YAPRAKLARI

Kara cübbesi topuklarında, ak sakalı göbeğinde, Rabin Dranat Tagor adlı bir Hint ozanı vardır. Saçına, sakalına bakmadan, elini ensesinden dolaştırıp kulağını göstererek bir sürü sevgi şarkıları yazar. O, yazarken beni düşünmez, bilirim; gel gelelim, ben onu okuyup alay ederim... Bugün de dilediğiniz kadar siz benimle alay edin. Bir başka çeşit Tagor'luk damarım kabardı, neyleyim? Tutamıyorum kendimi, yazıyorum..

Sevgili. Kış geliyor işte... Atkestanesi yaprakları, tırnakları kınalı ellere benziyor, dallarından teker teker kopup düşüyorlar. Gökyüzü bir ayrılış sözü gibi dokunaklıdır. Toprak ışıksız bir uykuyu andırıyor. Yüreğimde, başlanıp bitirilmemiş şarkılar var: Senin kulaklarında inci bir küpe, saçlarında fildişi bir tarak, gözlerinde bir Hint sürmesi olmasını özlediğim şarkılar..

Sevgili. Kış geliyor işte. Otlar kokularını, deniz

gençliğini çoktan yitirdi. Ben, boyası kendinden nar gibi kızıl ağzına, altın gözlerine bakıp, düşünüyorum. Bir yaz gecesinde yıldızlara, yaprakların arasında yürüyen kabuğa yaldızlı bir böceğe, ustanın yazdığı yazıya bakarken nasıl düşünüyorsam, öyle düşünüyorum sana bakıp... Sen, başsız ve sonsuz yaratılışın bir parçası olduğun için böyle güzelsin. Sen, yaratılmamış yaratılışın yarattığısın. İşte, ben, bunun içindir ki, sana baktıkça etimin içinde bir yürek, kafamın içinde düşünce denen bir nesnenin varlığını anlıyorum. Sana dokundukça yalnız etim değil yüreğim de, kafam da kamaşıyor, ürperiyor...

Sevgili. Kış geliyor işte. Kışın ardından yaz gelecek, yazın peşinden yine kış... Biz seninle atkestanesi yapraklarını ya yemyeşil, dalların üstünde; ya sapsarı, toprakta göreceğiz... Sonra gün gelecek, atkestanesi yapraklarını bir daha göremeyeceğiz... Bir kış akşamında sana bunu üzülesin diye söylemiyorum. Atkestanesi yapraklarını bir daha göremekten ne sen korkarsın, ne de ben...

Orhan Selim

Düşünceler

BİR YEŞİL KIRAVAT UĞRUNA!...

Yaşı 24'dü. Bir toptancı ambarında, ayda 25 papele günde 14 saat çalışıyordu. Öksüzdü. Kafasının içi kargacık burgacık sayılarla; yüreği, golfundan çizgilisine kadar çeşit çeşit pantolonların, boy boy ceketlerin gölgeleriyle doluydu.

Adam vardır, yemek için yaşar; o, şık giyinmek, son moda kuşanmak için yaşamaktaydı...

Geçen yaz, bir terziyi dolaba koyup yakası şöyle, beli böyle yeşil bir ceket pantolon yaptırdı. Bir cuma akşamı Beyoğlu'nda yukarı aşağı dolaşmağa başladı. Yüreği gözlerinde, gözleri vitrinlerdeydi. Masal şehirlerinin büyülü köşkleri gibi pırıl pırıl yanan vitrinler.. Birdenbire bir vitrinin önünde dikildi. Orada, ışıldayan nikel bir çubuğun üstünde yeşil bir kıravat duruyor. Altın çizgili, ipeği bir genç kız yanağı gibi aydınlık yemyeşil bir kıravat...

Yeşil kıravata baktı, baktı... Dayanamadı. Girdi mağazadan.. Bildiği bütün fransızcayı toparlaya-

rak vitrindeki kıravatın değerini sordu.. «Gömleğiyle beraber 25 lira» dediler..

25 lira. Bütün bir aylığı... Altın çizgili, yemyeşil ipek kıravatı ne olursa olsun almalıydı. Ceketiyle «asorti» olacaktı.

On iki lira elli kuruş, oturduğu odaya vermekteydi... Bundan kesemezdi... Boğazından kesti... Yedi günlerce kuru ekmek yedi. Tramvaya binmedi. Üç ayda 25 lira biriktirdi. Gitti, aldı yeşil kıravatı...

Mağazadan çıkarken; Kaf dağının ardındaki Şamnu'ların elinden, yeryüzünün güzeller güzeli kızını kurtarmış bir bağatır sanıyordu kendini. Yalnız, açlıktan gözlerinin ışığı sönmüş, dizleri titrek bir bağatır...

Toptancı ambarında çalışan 24 yaşındaki delikanlı; altın çizgili yeşil kıravatını ancak bir yedi gün takabildi... Yedinci günün sonunda, yeşil kıravatını ağzından boşanan kanla boyayarak yatağa düştü.. Üç gün sonra öldü...

Beni bir yeşil kıravat uğrunda can veren delikanlının ölüsüne çağırdılar... Gitmedim...

Sene 17 - No: 5815, s. 1, süt. 1 - 2 25 Kânunuevvel 1934

Düşünceler

NE O DELİKANLIM?..

Ne o delikanlım? Niye bu kadıncağızın peşinden gidiyorsun? Bildik mi? Bildik değilse bu kadıncağızdan istediğin ne? Deminden beri bakıyorum; ne arkasına dönüp gülümsüyor sana, ne de durup seni beklediği var!...

Ne o delikanlım? Neler söylüyorsun bu kadıncağıza? İki kişi birbiriyle böyle mi konuşur? Sesin niye öyle kısık? Niçin sen onun omuzlarının dibine kadar sokulup böyle fısıldadıkça o kaşlarını çatıyor? Çok kötü sözler mi söylüyorsun onun kulağına?

Ne o delikanlım? Kadıncağız adımlarını sıklaştırdı. Senden kaçmak istiyor gibi geliyor bana. Sen, senin gibi omuzlarının üstünde bir baş, göğsünün içinde bir yürek taşıyan bir benzerini böyle tiksintiyle korkutacak kadar kötü kişi misin?

Yazık sana delikanlım! Senin de ya genç bir anan, ya güzel bir kızkardeşin, ya bir nişanlın, ka-

rın, sevgilin vardır. İster misin ki onlar da yolda giderlerken böyle senin gibi bir delikanlı peşlerine takılsın ve onların da gül yüzleri böyle bir tiksintiyle buruşsun? Sen bu kötülüğü kızkardeşlerine, karısına, kızına yaparsın da, başkaları seninkilere yapmazlar mı sanıyorsun?

İstersen, anlarsan; çünkü darılma, senin gibi kadın peşine düşen bir delikanlının diyeceklerimi anlayacağını ummuyorum; evet delikanlım istersen, anlarsan başka türlü de konuşabiliriz. Peşine düştüğün, söz attığın, takıldığın varlığı, alınıp satılan bir kumaş parçası, pazara çıkarılmış bir kısrak mı sandın? Senin gibi, senin kadar, belki de senden iyi düşünebilen, duyabilen, çalışabilen, dövüşebilen, adamlık kümesinin bir yarısını bu kadar aşağılık mı görüyorsun?

Anamın, karımın, sevgilimin, kızkardeşimin yaşayış ve iş arkadaşımın peşini bırak delikanlı! Onun atmağa acıdığı, tiksindiği tokadı yoksa benden yiyeceksin!..

Düşünceler

BULDOK, DEVE, KISRAK, TAZI....

Abanoz saplı bıçak gibi keskin görüşü olan bir bildik dedi ki:

«— Buldok köpeği şu son yüz yıllar İngiliz kültürünün yarattığı nesnedir. Büyük bankerleşmiş ingiliz lordu, buldokta, kendini en iyi anlayan, kendi gibi düşünen, kendi gibi gören arkadaşını bulmuştur. Buldok inanılmayacak kadar çirkindir; ancak bu çirkinliğini bir duyulmamış kendini beğenmişlik, bir kurum, bir ağırlık maskesiyle örter.

Buldok havlamaz, akademik hırlar. Kılığa, giyime, kuşama öylesine değer verir ki; üstü başı eskice bir adamı görünce sivri, biçimsiz dişlerini gösterir; karalar giymiş, pul pul şapkalı bir centilmene karşı duyduğu saygı sonsuzdur.

Buldok ne iş, ne de süs hayvanıdır. Ne koyun sürülerini korur, ne de bir salona güzelliğiyle güzellik katar. Buldok, «ar için ar» görüşünün en göze görünür verimlerinden biridir...»

Görüşü, abanoz saplı bıçak gibi keskin olan arkadaşımın buldok için söylediği ve benim buracığa; boyalarının, çizgilerinin güzelliğini, inceliğini koruyamadan geçirdiğim bu sözlerden sonra düşündüm: Her kültürün böyle kendine uygun yarattığı hayvanlar var.

Çöl ve bozkırlar kültürü; ceylân gibi tez koşan, öküz gibi dayanıklı, koyun gibi süt, keçi gibi yün, dana gibi et veren kısraklarla develeri yaratmış.

Derebeyliğin örneklik hayvanı, ince belli tazıdır. Yalınayak kullarının kafalarını uçurarak uçsuz bucaksız topraklarında dolu dizgin av peşinde koşan derebeyi kendine tazıdan iyi bir nesne yaratabilir miydi?

Bir frenk ata sözü vardır: «Bana kiminle görüştüğünü söyle, sana, senin kim olduğunu diyeyim!» gibi bir nesne..

Şimdi de ben, bu yazdıklarımdan sonra, şöyle bir ata sözü uydurdum:

«Bana hayvanını gösterin, size adamının kültürünü söyleyim!»

Düşünceler

KÖR VE SAĞIR OL!..

Bir bildiğim vardır. Yazı yazar, güzel yazar. Yazdığını, yazılarındaki düşünceyi beğenmem, ustalığını beğenirim. Yeniçeri kavuklarından bir ikisi nasıl hoşuma gider de kafama geçirmeği düşünmezsem, bu bildiğin yazıları da öyledir benim için. Geçen gün onunla karşılıklı oturduk. Şöylece konuşmaya başladık:

BEN — Niçin yazı yazıyorsun?

O — Kendim için...

BEN — Öyleyse yazdıklarını niçin bastırıyorsun?

O — Kendim için...

BEN — Öyleyse niçin kendin için yazdığın, kendin için bastırdığın kitaplarının üstüne bir de «değeri şu kadardır» diye bir sayı koyup satışa çıkarıyorsun? Kendin için yazdığın, kendin için bastırdığın kitaplarını evinde sakla, canın sıkıldıkça birer birer açıp okursun. Kitabını satışa, yazını ga-

zeteye koydun mu bir, «ben bunu kendim için yazmadım yalnız, başkaları da para verip alsınlar, okusunlar, anlasınlar, beğensinler» diyorsun demektir. Böylelikle «Ar için ar», «Kendin için yazı» görüşü gürültüye gidiyor. Değil mi?

O — Sen yüksek bir görüş işini, yeryüzünün, kitap basmak, satışa koymak gibi aşağılıklarıyle yanlış çıkarmağa çalışıyorsun...

BEN — (Güldüm)

O — İstediğin kadar gül. Ben artistim. Satış, matış, bunları yalnız kitapçım düşünür, ben değil... Benim için yalnız ben varım... Geri yanı...

BEN — (Sözünü kestim). Gözlerini kör et, kulaklarını sağır...

O — Neden?

BEN — Böylelikle boyaların kalabalığından, seslerin gürültüsünden kurtulur, büyük karanlığın içinde kendi kendinle başbaşa kalırsın...

O — (Güldü).

BEN — (Güldüm).

Ayrıldık. Böyle karşılıklı gülmelerle biten konuşmalara bayılırım.

DANSLI ÇAY... NOEL AĞACI

«Yılbaşını kutlulamak için yaptığım danslı çaya gelmenizi candan dilerim.»

Şu yukarıda okuduğunuz yazıları bir kartın üstüne yaldızla dizdirtip bana bir arkadaş göndermiş. Ben, bizde yılbaşını kutlulamak diye bir göreneğin olduğunu bilmiyorum. Bu bir frenk göreneği olsa gerek.

Yılbaşını ben ne diye kutlulayayım? Yılbaşıyla öteki günlerin bence bir ayrılığı yok ki... Yılbaşında ne olmuş? Emperyalizm o gün mü denize dökülmüş, yoksa halifeliğin kaldırılması böyle bir yılbaşı gününe mi raslar?

Belki de büyük bir bilgili adam bundan şu kadar yıl önce, böyle bir yılbaşında, adam oğullarına sağlık verecek bir nesne bulmuştur. Öyle mi? Hayır mı? Öyleyse yılbaşı neyime gerek?

Gelelim «DANSLI ÇAY»a... Şekerliyse çayın içildiğini, dereyse geçildiğini bilirdim. Ancak, ister geçilen, ister içilen çeşidinden olsun, çayın dans ettiğini bugüne dek duymamıştım doğrusu...

Danslı çay... Bu şalçalı makarna gibi bir nesne de olabilir... Öyle mi? Hayır mı? Öyleyse bu danslı çay ne olsa gerek?

Bana «yılbaşını kutlulamak için danslı çay» yapacağını yaldızlı bir kartla bildiren arkadaşa dün vapurda rasladım. Yanında karısıyle üç çocuğu da vardı. Yanaştım, şuna, gönderdiği kartla ne demek istediğini sorayım, dedim. O, bana ağız açtırmadan çabucak söze başladı:

— Görülecek şeydi doğrusu. Bizim çocuklar bayıldılar...

Afalladım:

— Neydi o görülecek nesne? Çocuklar niye bayıldılar? Dedim..

— Noel ağaçını görsünler diye bizimkileri ..... restoranına götürdüm. Bir noel ağacı kurmuşlar, görülecek şey...

Bizim arkadaş vapur Kadıköy'üne gelinceye kadar noel ağacını anlattı durdu. Ben bir türlü punduna getirip danslı çayın ne demek olduğunu soramadım.

Klişe santimiyle ölçülen saygı...

Adını yazmak istemez, «Bilmem ne derneği» diyelim, bir yıllık çalışmasını, bir yılda yaptığı işleri anlatmak için bir «Yıllık» çıkarmak istemiş. Geçen gün bir kitabımı bastırmak için gittiğim bir baskı evinde bu «bilmem ne derneği»nin yıllığına girecek yazıları diziyorlardı. «Yıllık» on altı yaprak olacakmış. Dizilen yazılara bir göz attım: Üç yaprak «Bay umumî müdüre», iki yaprak «Bay müdür muavinine», bir yaprak «Bay başkâtibe», yarım yaprak ta «Bay şube şefine» ayrılmış. 16 yapraklık bir Yıllığın altı buçuk yaprağında «Bay umumî müdürün, Bay müdür muavininin, bay başkâtibin, Bay şube şefinin» değerleri göklere çıkarılıyor, kendileri şöyle aslan, böyle kaplanlar, onlar olmasa dernek yaşıyamazdı gibi sözler ediliyor.. İyi, on altı yapraklık bir «Yıllık»ta bu kadarı biraz çokça gibi olsa da, ne yapalım, «Bilmem ne derneği», «Bay umumî müdürünü» övmemezlik edemez ya? Bu, sırası gelsin gelmesin, yeri olsun olmasın bir basamak

üstümüzdekini övmek huyundan öyle çabucak vaz geçemeyiz elbet!...

Ancak, derneğin yıllığını sıraya koymak için baskı evine gelen iki bayın arasında geçen konuşmaya kulak kabartınca afallar gibi oldum doğrusu. Bu baylar, Yıllığa basılacak klişeleri getirmişler. Birinci bay ikinci baya diyor ki:

— Olamaz kardeşim, «Bay umumî müdürün» klişesi «Bay müdür muavininin klişesinden yarım santim kısa! «Bay umumî müdürün» «Bay müdür muavininden» bu yarım santim kısa klişesini nasıl «Yıllığımıza» basabiliriz? Düşün iki gözüm, «Bay umumî müdürün» klişesi «Bay müdür muavininin-kinden» yarım santim kısa olsun! Bu duyulmuş, işitilmiş, görülmüş müdür? «Bay umumî müdürün» klişesi yarım santim kısa!.. Bu sıra saygı gözetmemek demektir..

Birdenbire içimden bir coşkunluktur geldi:

— Ne çıkar baylar, «Umumî müdürün» klişesi «Müdür muavininkinden» yarım santim kısa olursa ne çıkar? Bu ne diye sıra saygı gözetmemek olacakmış? Ne gündenberi saygı, sıra, klişe santimiyle ölçülüyor? diyecek oldum... Demedim... Diyeceklerimi buracığa yazdım işte!... Anlıyana sivri sinek saz, anlamıyana!...

RADYO!..

Siz bu başlığı okuyunca; benim, İstanbul Radyosunu ele alıp şu on gündenberidir karanlık bir katolik klisesi gibi «Noel ağacı şarkısı», «Noel kar serpintisi», «Noel çamları», Noel elinin körüsü diye, lâik bir ülkede, İsa propagandasıyla kafanızı şişirişine çatacağımı anlamışsınızdır. Günün birinde İstanbul Radyosunda «Mevlût» okunduğunu duyarsanız şaşarsınız gibi geliyor bana. Bizim Radyo sarık mı sarıyor? dersiniz... Ancak, saygı değer radyomuzun «Noel bilmem nesini» çalarak boynuna sekiz kiloluk bir haç; bu dince kılıkların yasak edildiği devirde; sırtına bir papaz cübbesi geçirdiğini neden görmüyorsunuz?

Adam oğlunun kafası, adam oğlunun eliyle yaratılan, maddeye ve adam oğlunun yaratıcılığına inanışımızı arttırması gerek olan radyo...

Bu, gökyüzünde görünmez kuşlar gibi dolaşan en işitilmez seslerin koskocaman kulağı, uzakların

uzaklığına ses veren bu ışıklı ağız, karanlıklarda kayb olmuş bir masalın propagandasıyla mı uğraşacak?

Kendi kafamızın yarattığı gölgelere kendimizin kul köle olmamız yetmiyormuş gibi, bir de kendi kafamızın en yakışıklı, en dinç, en verimli oğlunu ona uşak mı yapacağız?

Coştum. Daha diyeceklerim çok. Susayım daha iyi!...

BU BÖYLECE BİLİNE!..

Yazı yazan baylardan birisi, benim «83 yaşında delikanlı» ve «Öptüğüm el» adındaki iki yazımı ele alıp bundan yıllarca önce Abdülhak Hâmidin çevresinde yapılan bir düşünce kavgasını anıyor. O kavgayı yapanlardan o günlerde hıncını alamamış gibi, yıllarca sonra beni basamak yaparak çatıyor, çıkışıyor...

Benim, yukarıda adı geçen iki yazımla bu yıllarca önce yapılmış düşünce çekişmesinin arasında nasıl bir bağ olabilir diye o eski günlerin gazetelerini, mecmualarını karıştırdım. Gördüm ki o geçmişe karışmış güzel, dinç kavgayla benim iki yazım arasında en küçük bir ilişik bile yoktur. O günlerde Hâmidi baltalıyanlar, ne onun bir ozan olduğunu tanımamazlık etmişler, ne de bu adam kültürlü değildir demişler. Onlar, Hâmid dâhi değildir, o bir put kılığına sokulmuştur, putlaşmış Hâmidi yıkmak gerektir düşüncesini öne sürmüşler.

Ben, Akşam gazetesinde temiz türkçe denemeleri yapan Orhan Selim, bugün bunun tersini söy-

lemiyorum ki... Eğer, bugün putlaşmıya karşı yine bir düşünce savaşı açılacak olsa; bir yandan, gider, büyük ozan, büyük kültürlü adam, 83 yaşında sona eren bir akşamın eşiğinde güneşlerin kızıllığı vurmuş bir kaya parçası gibi dimdik durarak «MEÇHULE TAPMA. İNSANA TAP, DEDİM» diyen büyük delikanlı Hâmidin elini öper; öteyandan, zorla putlaştırılmak istenen Hâmide karşı bütün gücümle balta sallardım!..

Şu yukarıda yazdıklarım, Akşam gazetesinde inandığı bir işin, temiz türkçenin denemelerini yapan Bay Orhan Selimin bu iş için söylediği son sözdür..

Bu böylece biline!..

ŞİİRLERİN VE YAZILARIN

FOTOKOPİLERİ

استانبول عمله‌لرینه

غره‌و

ستوپ !	تدبولوره‌کز
فره‌ن !	بیشدیرك . .
یزینتی‌ق !	بردن
دور ـ دی .	یسقلت، موتوسیقلت، اوتوموبیل، اومنیبوس
غره‌و	بوزی دوماه قادیلر دوشنی توزه.
باش پارماغی نه	فقط
دیفوندردی .	یه بردی
آکینولاتور، دینامو، موتور، بخار، یورن	آکشی بوزا ،
... الف ـ تریك	نه ایلری
تررررررریك	نه کری
دور ـ دی .	باچ ... فیس س‌س ...
خیاط طوغله باجارده دوصنلر دوکا قادی ،	باطلادی لاستیکلری ..
قوبدی قاچیشلر .	کیچ قادیلر
ه ـ باطرزون ساوتاز وار .	کچ
ه ـ قوش تاقونه .	دان
ه ـ ایشه‌میور .	دان
ه ـ تلفراق	دان
ه ـ نظر کیلمش ماکنه یوم یوش	تیقانا فره‌و
ه ـ قوش	ایدلدی اعلان
قارشمه دورما او تاق	عمومی غره‌و ...
هاضاردده نه وارسه اورت آنلاراق	ه. ع.
قوشك شهره	
قرق ایکیلك و طیاره ، طاتق	

Stanbul amelelerine :
GREV

(s. 13)

مشترك زحمت

كوزلريمز
شفاف
تميز
داملالردر ..
هرداملاده
دەميره جان ويرەن دهانك
بركوچوجوك
درەسى واردر ..
شفاف
تميز
داملالريله كوزلريمز
برعمان ايچنده برلشمەسەيدى أكر،
هرذره
داغياسايدى باشقا بر يره
دينامولرله دوربينلرى چفتلشديرەرك
چليك داغلرى قوف بركلەك كبى دوندورەمەزدك ..

MÜŞTEREK ZAHMET (s. 15)

مشترك زحمتك شاه أثرى
يايان
اونى بوجور بيراقان
استثمار آتشنى
شمه‌سز كبريت كبى سوندوره‌مه‌زدك ..
شفاف
تمز
داملالريله كوزلريمز
برعمان ايچنده اوقادار قاريشدى كه ،
قاينايان صوده بوزى
ناصيل أريتيرسه كز ،
ايشته بزده
بريمزده
اويله غايب اولدق ...
يوكسلدى مشترك زحمتك شاه أثرى ..
دهميره جان ويرمن دهايى بولدق ؟.

ه . ع .

MÜŞTEREK ZAHMET'in devamı (s. 16)

آیدینلق

آیدین آیدینلق آیـــدینـــلق .
آیدین آیدینلیغم بنم
کوکده آی کبی دکل .
کوکده یای کبی کریلهن آی کبی آیدینلاتمیورم تپهدن
طوپراقده صنفلرك قاوغاسی .
باغلی یم بن
چامورلی قانلی قارا
طوپراقلره .
بن او طوپراقدهکی قاوغادن دوغدم ،
ایچنده یم او قاوغانك ،
ایچندن آیدینلاتیبورم بن او قاوغایی :
بیز کوره لم ،
اونلر
کور اولسونلر
دیبه !

dünya kapitalizmine
AYDINLIK (s. 17)

اوت اونلر ،
اونـــلر
قوف چينارلر كبى قارانلقلرده صاللانوب يقيلركن ،
اونلرى ن
آتش آيدينلغمك آلتنه قوياراق ،
اوياراق
كوز بكلرينك دهليكنى ؛
آيدينلاتيبورم
كوكلرينه صاپلامان بالطه مزك
چليكنى !
آيدين آيدينلق آبى ـــ دينـــ لمق !

ناظم حكمت

AYDINLIK'ın devamı (s. 18)

شاعر

شاعرم ،
شمشك شكلرينى شعرلريمك
جاده‌لرده ايصليق چالارق
قازيريم
ديوارلره !.
١٠٠ متردن
چيفته‌لشه‌ن ايكى سينه‌كى سچه‌بيله‌ن ايكى كوزوم
ألبته‌ده كوردى
ايكى آياقليلرك ايكيه آيريلديغنى !
ـن ،
ـم
هانكيسندن اولديغنى آكلاماق ايستيورسه‌ك
جبهه صوق
قافاكى !
اورده
« آيدينلغى » اوقويان قارا اكك
سكا دوغروبى سويلهر ...

شاعرم
شعردن آكلادم
اك سوديكم غزەل ؛
« آنتی دورنیغ (٠) » یدر « انكلك » !
شاعرم
بربیل باغان یاغمور قادار شعر یازدم ،
فقط اصل
شاه اثریمه
«قونستروكتیویستومارقسیست» رومانمه باشلامق ایچین
حافظ « قاپیتال(٠٠) » اولمایی بكلهیورم !..

---

(٠) « آنتی دورنیغ » نكلسك «دورینغه» قارشی یازدیغی مشهور اثریدر یاقینده « آیدینلق » كلیانی میانندهٔ نشر ادبیه جكدر اوقوماسی توصیه اولنور .
(٠٠) « قاپیتال » مارقسك مشهور قاپیتالیدر .

ŞAİR'in devamı (s. 20)

یایندن فیرلایان اوق

یایندن فیرلادی اوق ،
منزل ایراق
چوق ایراق
چوق .
هدفدن بر اثر یوق .

منزل ایراق
چوق ایراقدی،
اوق اوچوشده اوسته دکل چراقدی
هوالرده قانلی قناد قیریقلری براقدی .

هر آن
پیشنده قالان
بو اینجه اوزون قوشوك
مدیداهتزازلری چارپان وچارپیلان براوچوشك.

dünya amele hareketi tarihine
YAYINDAN FIRLIYAN OK (s. 21)

بو اوچوش
کوکده‌کی بیلدیزلر
قادار
بیلی سوردی .
وقتا که کون دوغوسی قانله کوپوردی
اوق هدفك قیرمزی قلبنی کوردی .

اوق اوچوشده اوسنه اولدی غیری چراق دکل
او ایرا....ق
منزلی آرتق ایراقدکل .

ده‌ده تاریخ یابی وه‌رن
بزیز کره‌ن
اوچان اوق که حیاتمزدر قوش مثالی
هدف قورتولوش مثالی .

ن . ح

YAYINDAN FIRLIYAN OK'un devamı (s. 22)

هیجانمز

هیجانمزده
شاها قالقان بر آتك
دولی
چیز کیلری
یوق .
هیجانمز
رایلرك اوستنده قایارکن بیله
چلیك هیکلکی قایب ایتمه‌ین
بر
لوقوموتیف .
اویله بر لوقوموتیف که
اك کوچوك چویسنك
چاقیلماسی ایچین
هر قیوردمی ماتریالیست بینمز
آچیلوب قاپاندی‌دو کوملرله ،

کونلرله
معادله حل ایتدك
اونی قوتده تکامل کبی یوکسلتدك.
او بزم شعوریمزك اوغلی
او او قادار بزم که
أزمك ایسته‌دیکمزی
رایلرینه قونولان بر باقر اونلق کبی أزر
فقط
بر آن بیله براقسه آلتنه چکدیکمز یولی
پارچالانیر ؛
چونکه او ساده بزم
ساده بزم شعوریمزك اوغلی.

ن . ح

HEYECANIMIZ'ın devamı (s. 24)

معناده اك اوك صافده بولنان صنف عمله صنفیدر واونك طرز تلقیٔ جهانی اولان دیالکتیك ماتریالیزم‌ده جمیعتك مترقی انکشافی عکس ایتدیرمکده‌در .

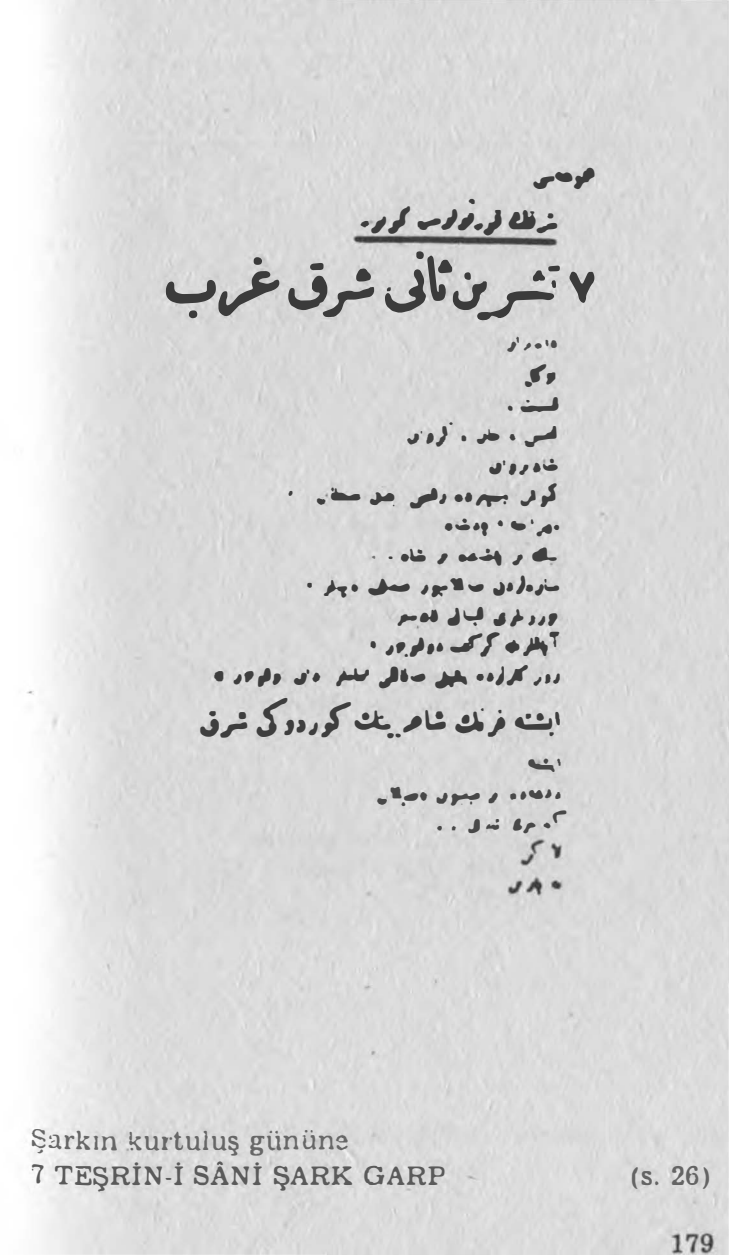
ن . ح

یئنه بو بحثه دائر : علم

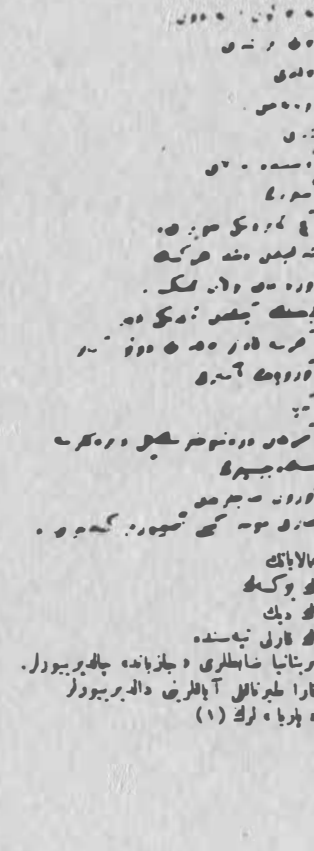
حیات - حرکتدر ! ..
حرکت - تضاد ! ..
جمیعت طبیعتك یاپیسی غیرتلافنه
صنفلر ، صفلره چکیش یچاق !..
ایشته باق !
بو بزم طبیعتزده دونه‌ن
برم اویناديمز سینه‌ما شریدینك
پنجرك پرده‌سنده « علم » دینه‌ن
جبر کیشش رسمی وار !..
« علم » قاوغادان دوغار
قاوغا ایچندر « علم » .

ه . ح

Yine bu bahse dair: İlim (s. 25)

Şarkın kurtuluş gününe
7 TEŞRİN-İ SÂNİ ŞARK GARP (s. 26)

7 TEŞRİN-İ SÂNİ ŞARK GARP'ın devamı (s. 27)

بیاض دهلی گولوزی آتدیغی طاتلی ...
آنادولی‌باشدن باشه
« آرصنزونغه » گ (۲)
نعایم میدانی اولدی.
آسیانگ بغری دولدی
قیرق
یوغاباق
آرقی . .
بیقدی . . بیقدی . .
اچیکزدن بیری
جان ویرمه‌یلک یلی
آچلقدن گولغی اوکوزیمزه !.
وارلوا ایسه‌اگر
گوزوگه‌سیلی گوزومه !.
حق
سن
سن ، پهلولوی
صاری موشاباد دمیلریمزدن
بربرمزه
گچن
نیفوسلک یلی
سندن داها چیقدیرمزه ،
فرانسز ضابطی!..
فرانسز ضابطی سن
او اوزوم گوزلو « آزادهلی »(۳)
بر اوروسیودان
داها چاپوق اونوتدوگ .
قلبزه دیکدیگک

7 TEŞRİN-İ SÂNİ ŞARK GARP'ın devamı (s. 28)

آزادەنك طاشنى
بر تاخنا حدف كبى طوپه طوندوك ! (٤)
بيلمەيلر
بيلسين :
سن بر شارلاطاندن باشقا بر شى دكيلسك .
شارلاطان!
جوروك پزانسز قوماشلرين
يوزده يتمش احتكاره شرفه صاتان
پيەر لوتى ...

نه دومۇز بر بورژايەشك مكر ،
مادەدن آيرى روحه اينانسايدم اكر ،
شرفلك قورتولدوغى كون،
سنك روحكى
كورى باشنده چارميخه كرەر
قارشيندە سيغاره ايچردم .

بن آلمى سزه وەردم
سزه وەردك بز آلمزى
قوجاقلايك بزى
آوروپانك ە سان كولوتلرى ە ! .... (٥)
سورەلم يان يانه بيندىكمز آل آتلرى .
مۇزل باقيل
بالك
قورتولوش كونى آرتق صابيل
أوكومزده، شرفلك كلەجك صيان بيلى

7 TEŞRİN-İ SÂNİ ŞARK GARP'ın devamı (s. 29)

بزه قانلی مندیلنی صالالابور .
آل آتلا، یمز ایمبریالیزمك کوبکنی نالالابور .

ناظم حکمت

(۱) پاریا) هندستان لیلرك اك فقیر قسمی
(۲)) (آرمستروانغ) انکلتره نك سلاح فابریقه سی.
(۳) (آزاده) پیه رلوتی اسملی فرانسز محررینك تورکیا حقنده یازدیغی بر رومانده کی قادینك اسمی
(٤) پیه رلوتی حرب عمومیده چناق قلعه بی طوپه طوتمدر
(٥) (سان کولوت) فرانسز انقلاب کبیرنده اختلالجی عمله وفقیر خلقه ویریلن اسم
تورکچه سی، مورخ مبعوث عبدالرحمن شرف بکك کوره «دولسز»

7 TEŞRİN-İ SÂNİ ŞARK GARP'ın sonu (s. 30)

آیدینلقچیلر ...

شو،

شوده ،
شوزاده‌کی‌ده ،
شورده‌کی ایشجیلرك هپسی .
شونلرك پارهسی ،
شو آنجیمك کندی ، قیزی ، قادیسی ،
شو شنه‌وخرجی ، شو واطهان ،
شو پاطرونی سلاملایان اوستا باشی دکل
اوتهکیسی ،
شو بول باچاری دالغالی ایکی کیجنك
ایکیسی ،
شو ایکنه‌دن
پارماقلریله دیکیش دیکن
قادینلر ،
شو طاشلی یولاری چارپلریله طولایان
داغلردن
داغلره
کوشی‌نووالایان
کویلی ایرغاد،

شو مارقسك قاغسى
له بنك كوزوبله بازان محرر ،
صوكرا بوشمرى سويله‌بن شاعر ،
بونون بونلرك
شونلرك
اونلرك

هپسى

هپسنك آلنده اوياق چكيجه‌دن ناشى
هپسى آيدينلقجيلردن ؛

هپسى آيدينلقجى !

ناظم حكمت

AYDINLIKÇILAR'ın sonu (s. 32)

آیاغه قالقك افندیلر!

[redacted]

همه‌ی قابورغانزده آتشی یوروه‌ك یرینه
اداره لامبه‌سی یانان آدامز .
همه‌ی! آرمود صانایی کی
صنعتی اوقتایله صاتان صنعتکار !
ایندیکلك کار
قاناباجق یاتیکه ،
سوقاقلرده قافا کی دکانکه
دکانکی بدی قات برك دینه سوقاق
یه آلشمز سنی
یاغلی صاچلرکدن طوتوشدورارق
بر تره سوی کی دامله دامله ارتیه‌جك .
چك آلتی صنعتك یاقاسندن

چك !..

چکنز
یقلری یومانالی آغلکنز
سوزیمور کوزلرینی حالا
، لویده جیلاق یفانان ، لیلاجه‌قارشی ،
غط ایشنه بوکون
، آیدینلغك ، آغزنده‌کی آتش یوروللره
چالیشیورز یکی صنعتك مارشی:

آیاغه قالقك افندیلر !.

ناظم حکمت

AYAĞA KALKIN EFENDİLER! (s. 33)

رسم کچید

طون ! طون ! طون! . . . .
نیق قارتو ، نات پینکرتون !
کاپچه ، بروونیك ! . .
تیك . . . تیك . . . .
شرلوق هولمس !
سسی کر!
هس، پس!
دور ! . . .
بوصو قور ! . . .
کوشه‌ده بر باش
یاواش!
طون ! . طون ! . . طون ! . . .
نیق قار تو نات پینکرتون !
بر ، ایکی ، اوچ !
صول ، صاغ ، صول ! . . .،
بوشالندی معده‌سی یمش یدی قاراقول !
رسم کچید وار بو کونده
قابومزك اوکنده.

قهقهه‌لریمزی دیشلریمزده بر چوبوق کبی صیقالم،

سیره چیقالم ! . . . .
ایشته کوشه‌یی دوندیلر
کورونديلر :

الداوکده «قانبور» کلیور ،

ملعنت طولی چکمجه‌سی اکسه‌سندن بوکسه‌لیور.
صنعتنك بر جوان پیریدر بو !
هپسنك امیرالامیریدر بو ! . . .
قانبوره قندیللای بر سلام چاقدق ،
صوکرا کوله‌رك باقدق ،
اون آدیم آرقه‌دن کله‌ن بچقینه ! . . . .
۷ ½ لق بر سبیل طوپی طاقش قیچینه ،
قاپامش کوزلرینی بالطوسنك یاقاسی
آینا کبی پارلاییور بالاسقاسنك طوفه‌سی.
۲۰ اوقه ایچسه‌مده یالپا ووررمام دییور ،
ها آ آ آ ایت ! . . . قوش اوچورمام دییور .
بو فیهم پاشنالك خبر الخافی ،
آ فی کییور . . . آ فی..!! .
بورنکارنك طاووس توشلرینی
پشیمیزدن طیرمانیرلر یرقوشلری ؛
اینیشلرده قایب ایتمه‌مك ایچین بزی کوزدن ؛
داها آتیك اولورلر ۵۰ یاشنده براوکوزدن.

RESM-İ GEÇİT'in devamı (s. 35)

قیزمایورز اونلره
قیزیلماز ،
آجینیر
بویله تنکه اوبوشجاق اولانلره
آرامزده اونلرك یالکز براسمی وار :

زواللیلر !

ناظم حکمت

اوستامزك ئولومی

صدا

کلیك !
غیرتلی طاتلی طابورلری کبی داغلری دوزکه‌یرك کلیك !
کومور ، بزین ، فاز قوتوسی قطعی قسکزده ،
ماوی اپلی باشی کوملکلر یکزی کیه‌رك کلیك ! .

کلیك :

سکزده چیلاقارق
سیاه طوغه باجاقلرك دودوك سنی !

کلیك :

آیدینلقجیلر قاعدار سنی وساغلام کلیك !
برخیرم وار سزه ،
تروجکلرك ده دمیردالغالی صاچلرینی تره‌یه برخیر!
فقط
اك بویوك تهلکه
اك بویوك کدر
قبراماز برپرت کتمه‌دن قوللرك زنجیری
کتمه‌نیك !
ئولدی له‌نین

عکس صدا

بالان !
بالان !!

یالان!!!.

کیندن کیفت آتلایان
کتهلرك دهیری ئولمز
ئول ـ من
ئولهمن
عصرلرك دونوم یری اك اوكده كچن ادام !
فورطنلرده فنهری ایلك اوچه سچمن آدام
ناصیل یومار
. ایدیاً كوزلریی ؟..

یالان !

یالان ، یالان !

یالان سویلیورسك اولان
أبدیاً دویامق ولوری هیچ
له‌یتك سوزلریی؟

عکس صدانك عکس صدامی

اوقویوك !
اوقویوك یوكسك سسه
اوقویوك حاضیراداق
اوقویوك سسكزله دهمیر چیوقلر قیرارق

اوقویوك!

اوقویوك له‌یندن یرسطو !.
ئولدی یوبوك اوستاذ !
ئول ـ دی!.
ئولوم
یرونو یالازمانك عطالتیدر !

USTAMIZIN ÖLÜMÜ'nün devamı (s. 38)

فقط
بوكون
هر
برولەتر
بارین
بارینکی صفحەسز جمیندە هر بکی دوغان چوجوق
بولاجاق کندی مادەسندە بەینك شعوری !
ئولدی بویوك اوستامز

ئول-دی

لاکن آرەسندە قولی باغلی براقادی بزی ،
بزە صفتنك سربی اوکرەتیر. ئولدی !

تعاملایاجغز

شاه اثریعزی !!

ناظم حکمت

USTAMIZIN ÖLÜMÜ'nün sonu (s. 39)

اوده‌بشه‌ر ایچین

اون بش یارا

کوکسمده اون بش یارا وار !
صاپلاندی کوکسه اون بش قارا سمایلی یچاق !
قلبم یه جاربیور.
قلبم یه جارپاجاق !..

کوکسمده اون بش یارا وار !
صاریلدی اون بش یارامه
قاراقانلیان پیلانلر کبی قارانلق صولر.
قارادن کیز بولماق ایسته‌یور بنی !.
بوغماق ایسته‌یور بنی
قانلی قارا کلق صولر ..
صاپلاندی کوکسمه اون بش قارا سمایلی یچاق
قلبم یه جاربیور
قلبم یه جارپاجاق!..

Onbeşler için
ONBEŞ YARA

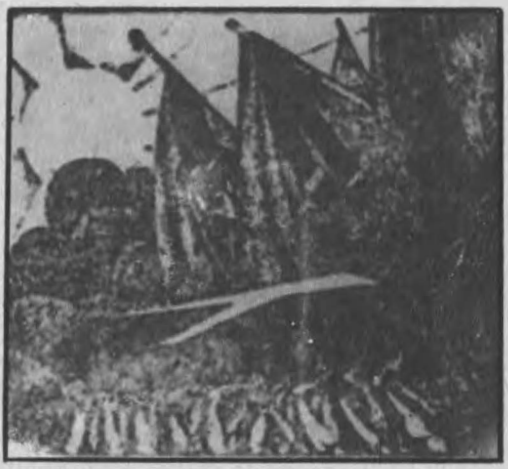
(s. 40)

کوکسمده اون‌بش یارا وار!
دهلیلر کوکسی اون‌بش یرمدن
صاچیلر که‌ورماز آرتق قلم کدرمدن
قلم بنه چارپیور
قلم بنه چارپاجاق!.
یاهی اون‌بش یارامده‌اون‌بش عصیان آلهوی
قیریلدی کوکسمده‌اون‌بش قارا مایلی بچاق!
قلم
قانلی قیزیل بر یاراق کی چارپیور
چار - پاجاق : :

ناظم حکمت

۱۹۲۱ - کانون ثانی ۲۸

ONBEŞ YARA'nın sonu (s. 41)

کتابه

قزیدق اون بشلرك اسمنی

قانلی قزیل بر صرصره . .

بر چیلك آینه‌در کوزلریمز

اون بشلرك رسمنی

کورمك ایسته‌ینلره .

۱۹۲۱ - کانون ثانی ۲۸

KİTABE (s. 42)

قومسامول

قیزیل بایراق چکیلدی کرەمك محورینه !
محورك قطبدن چیقان اك سیوری یرینه ! .

اوزون آغیر بالیوزلری بللرینه طاقارق
کسکین اوراقلری کونشده شمشك کبی چاقاراق
بکلیور پوصو
پرولەتاریا اوردوسی ! .
سن‌ده آتلا قیزیل قنبر طایه

حاضر اول !
قومسامول !
قاوغایه ! . .
قاوغاده قوتلی دینج
بر آغریدن کلەن دلی بر سوینج
صیچرار آتلار کوپوکلەنیر چاتلار
قافاك ـ ده

های ـ دا

سیاض اوردولری دومانلی افقلر کیبی اوکنه قاتان
دورت مال کیدمن آتنك اوزانان بوینه یاتان
یالین قلینج
بر قیزیل سواریسك ! . .
غمك، کدرك تویلرینی برقادا طاووق کیبی یول
قوتلی اول !
نشه لی اول

هایدا قومسامول ! .

ناظم حکمت

KOMSAMOL'un sonu (s. 44)

تورکیاده عمله صنفی و عمله مسئله‌سی

تورکیاده بر انقلاب اولدی : بورژووا انقلابی . بو انقلاب تورکیانك تاریخی انکشاف سیرنده ایلری یه آتیلمش بر آدیمدر، فقط صوك آدیم دکلدر .

بورژووا انقلابی کندیسیله برابر کندی ایچندن کندی اجتماعی واقتصادی سیستمنه ضد برچوق قوتلری، مسئله‌لری اورتایه آتار . بو قوت و مسئله‌لرك اك مهمی عمله مسئله‌سی، عمله صنفیدر. بناءً علیه تورکیاده ۳۲٤ دن اعتباراً باطلاق ویرمش اولان عمله مسئله‌سنك بوکون آرتق بویله هرکسك آغزنده دولاشماسنه هم حکومتی هم سرمایه‌یی بوقدر مشغول ایتمه‌سنه شاشماماق لازمدر .

بوکون تورکیاده عمله مسئله‌سنك و عمله صنفنك اهمیت کسب ایتدیکنه اك بویوك دلیللردن بری ده عمله قطبنه متضاد و متقابل قطبده بولونانلرك بو مسئله‌یی حتی بو صنفی کلیاً رد و انکار ایچین بعضاً قوپاردقلری یایغاره‌در. بز بو افندیلره صوریورز: مادام که تورکیاده عمله صنفی و بناءً علیه عمله مسئله‌سی موجود دکلدر اوحالده نه ایچین غیرتلاقلرینی بیرتارجاسنه باغرییورلر ؟ موجود اولمایان بر شیئك زوالنه احداث ایدله‌سندنمی قورقیورلر؟ هیچ عمله صنفی و عمله مسئله‌سی کبی اقتصادی

و اجتماعی بر شأنیق یوقدن وار ایتمك قابلیدر ؟ عمله صنفی و عمله مسئله‌سی پاطلیجان‌میدرکه کیدوب اونی چارشیدن صاتین آلام ؟ معارضمز افندیلرك بو سؤالره تاصیل جواب ویره‌جکلرینی بیلمه‌یورز . بزم بیلدیکمز بر شی وارسه اوده تورکیاده عمله صنفنك و بناءعلیه عمله مسئله‌سنك موجودیتی‌در .

صنف دیمك استحصال سیرنده عین موقعی اشغال ایدن وعینی اقتصادی منفعتلر اطرافنده طوپلانان انسان کیمه‌لری دیمکدر. بوکومه‌نك مقدار آیکی یوزبیك برملیون ویااون ملیون اولماسی اوصنفك کمی قوتی چوغالتیروب یاآزالتیر، مثلا: انکلتره‌ده عمله صنفی روسیاده‌کی عمله صنفنه نظراً کیفیةً مقداراً قات قات قوتلی اولدیغی حالده کیفیةً چوق قوتسزدر. انکلتره عمله‌سنك مقداری اون میلیونلره بالغ اولدیغی وبو کون بریتانیا ایمپه‌راتورلغنك باشنده سوزده بر عمله حکومتی بولندیغی حالده انکلیز عمله‌سی محکوم برصنفدر حالبوکه روسیاده روس عمله‌سی حاکم برصنفدر .

عمله نه دیمکدر ؟

عمله استحصال آلتنه صاحب اولمادیغی ایچین ایش قوتی معین بر وعده ایله صاتان حقوقاً سربست فقط اقتصاداً اسیر بر انسان دیمکدر . تورکیاده بویله انسانلر وارمیدر ؟ واردر . نه قادارلر؟ ۲۰۰۰۰۰ قادار. بونلر تورکیا جمیعتك اقتصادی حیاتنده عاملمیدرلر ؟ هیچ شبهه‌سزکه اوت!. اوحالده بزده عمله صنفی موجوددرفقط بزده که عمله صنفی ایله فرانسه‌ده‌کی انکلتره‌ده‌کی عمله صنفی مقدار ، شعور وتشکیلات اعتباریله قیاس ایتمك قابل دکلدر . فقط شونی اونوتماماق لازمدرکه فرانسه

(Devam... s. 48)

انقلاب کبیری یعنی بورژووا انقلابی وجوده کلدیکی زمان فرانسه ده نه بوکونکی کبی معظم فابریقالرسرمایه لری میلیارلره وارن باغالر نه ده او فابریقالرده چالیشان او باغالر طرفندن استثمار ایدیلدن اون میلیونلرله تشکیلاتلی شعورلی عمله واردی . بنه هیچ شبه یوق که بزده کی عمله صنفی شعور اعتباریله جوق گریدر اونده هنوز [بویله اولمامالیدر] دستور منفیسی [اویله اولمامالیدر بویله اولمالیدر] دستور مثبتنه تحول ایتمه مشدر . فقط تورکیا عمله سنك شعوری اونی بو تحوله کوتوره جك سیر اوزرنده ده در . وبو سیر اوزون سورمیه جکدر .

مادام که تورکیاده عمله صنفی واردر بناءً علیه عمله مسئله سی ده موجوددر عمله مسئله سی سبی ایله سرمایه آراسنده کی اقتصادی ودولا یسیله سیاسی مجادله دن دوغار . بونك بر چوق صفحه لری واردر . تورکیاده عمله مسئله سی بوکون آتیده یوقاری شو صورتله تبلور ایدیبور :

1 — داخلی سرمایه خارجی سرمایه ایله رقابت ایتمك وتراکمی یاپماق ایچین عمله یی قابل اولدیغی قدر جوق وقابل اولدیغی قادار انصافسز ، صورتده استثمار ایتمك ایستیور . بونی : « عمله مملکتك ، وطنك اقتصادیاتی بوکسلتمك ایچون فداکارلق یاپمالیدر .

یعنی آزاجرتله جوق زمان ۱۲ ، ۱۴ ساعت چالیشمالیدر . ایلریده بو فداکارلق اونك ده سعادتنه سبیت ویره جکدر . یعنی بوبه سی جوفالاجاق هفته ده بر سیجاق چوربا ایچه بیله جکدر » شعاری آلتنده اوکه سوریور . بوکافارشی عمله دیبور که : « وطن ایچین ، مملکتك اقتصادیاتی بوکسلتمك ایچین یاپیلاجاق فداکارلقلرك همهسنی بن اوستمه پندیرمه کزه وبنی دولاب بارکبری کبی استثمار ایتمه کزه مساعده ایتمم ، چونکه بك اعلا بیلیرم که سرمایه دارك ملیق دینی ایمانی نه اولورسه اولسون اونك

(Devam... s. 49)

بکانه قابه‌سی وطن مطن دکل جنی دولدورماقدر . اساساً بم آلدیغم یومیه وچالیشدیغم زمان آوروپا وآمریقاعمله‌سنك آلدیغی یومیه وچالیشدیغی زمانله قابل قیاس دکلدر. سوکرا شیمدیلك یاپاجاغمز فدا کارلغمزله ایلریده سعادته فاووشاجاغمی ادعا ایتمك کولونجدر . جونکه آوروپا وآمریقا عمله‌لری بندن قات قات فضله اجرت آلدقلری نیاتروبه کیندکلری ببرا ایجدکلری حالده بیله طبق بم کبی استحصال آلتندن محروم اقتصاداً اسیر وهر زمان ایشسز قالمایه محکوم بچاره‌لردر ؛ اکر اونلر سزك بکا وعدایندیککز سعادته نائل اولمش‌اولسه‌لردی متر الیوزلر آلتنده غره‌ولرباپارلرمیدی ؟ واوراردہ عمله مسئله‌سی بزم‌یوراده‌کندن داهاکسکین اولورمیدی؟ اقتصادی وسیاسی وضعیتلرندن ممنون اولمایان عمله کتله‌لرینك قارشیسنده دونیا بورژووازیسی متحد بر جبهه یاپمغه چالیشیرلرمیدی ؟ .، حقیقتده انکلیز،فرانسز، آلمانیا، وآمریقابورژووالرینی بر برلریله موقت بر زمان ایچین اولسون آکلاشمایه سوق ایدن سبب هپسنك مشترك دشمنی اولان آوروپا وآمریقا عمله‌سیدر .

II- عمله مسئله‌سنك ایکنجی وجهه‌سی تورکیاده‌کی اجنبی شرکتلریله تورك عمله‌سی آراسنده‌کی تضاددر . تورکیاده‌کی اجنبی شرکتلری ایسترلرکه بابالری بوندن ۱۰۰ سنه اول حق ثمدی بیله هندستان ، چین ، مصر وسائره یعنی مستعمله عمله‌سنی ناصل استثمار ایدرلرسه تورکیاده‌کی یرلی عمله‌یی ده اویله استثمار ایمکدلر.

فقط تورکیالی عمله بوکا مساعده ایتمیور چونکه او استقلال محاربه‌سنه اشتراك ایتدیکی زمان نظر اعتباره آلدیغی الك مهم نقطه‌لردن بری‌ده تورکیانك مستعمله حالنه کلوب کندیسنك بر مستعمله عمله‌سی کبی ایکی مثلی ایکی طرفدن استثمار ایدلمه‌سیدی .

تورکیا عمله‌سی کندیسنك اجنبی شرکتلر طرفندن بر مستعمله عمله‌سی کبی استثمار ایدلمه‌سنه مساعده ایتمیجکدر .

(Devam... s. 50)

تورکیاده عمله مسئله‌سنك اوچونجی وجهه‌سی
تورکیایه کیرمك ایسته‌ین اجنبی سرمایه‌سنك سینمارلریله
تورکیا عمله‌سی آراسنده‌کی تضاددر . بو سینمار افندیلر
دیبورلرکه :

تورکیایه اجنبی سرمایه‌سنك کیرمه‌مسنه مملکتی معمور
مدنی برحاله صوقماسنه‌اك بویوك سبب بزده‌ده عمله‌لرك
عارسزجه حرکته باشلامالریدر . بوافندیلره ویریله‌جك
جوابی بوقاریده ویردك . فقط شونی‌ده علاوه ایده‌لم که
چـــتر پروژه‌سنك تورکیانی اعماردن واز کچمه‌سینه
تورکیاده‌کی عمله حرکتدن تورقاسی سبیت ویرمه‌مشدر.
بزبرچوق مثالله‌ریله کورویورزکه تورکیاده اجنبی سرمایه‌
سیله تورك عمله آراسنده چیقان هر قاوغاده عمله دکل
فقط اجنبی سرمایه‌سی حمایه کورویور .

*دردنجی طرف حکومت ایله عمله آراسنده‌کی آکلاشمه‌
مازلقده .*

حکومت عمله‌نك تشکیلات یاپماسندن وایلری‌ده
تشکیلاتلی قوتلی وسیاسی برفرقه‌یه مالك اولاراق اورته‌یه
چیقماسندن قورقویور. عمله ایسه بوقورقویی شیمدیلك
لزومندن فضله کوریور .

تورکیاده عمله صنفی بوتون دنیاده اولدیغی کبی
تشکیلاتلاناجق مجلسه کندی مبعوثلرینی سچه‌جك
وجمیتك تاریخی انکشاف سیرنده کندی وظیفه‌سنی
یاپاجقدر . فقط بوکون اوندن بوقادار چوق قورقاق
وعمله‌یی آنارشی حالنده براقاراق عاطل بروضعیته صوقا
بیلمکی دوشونمك برآزفضله اوهاملی اولماق وچوجوقچه

(Devam... s. 51)

حرکت ایتمك دیمکدر. عملهٔ بی تشکیلات نهایه سوق ایدرسه‌ی:
تاریخی اقتصادی ضرورتلر و عملهٔ نك صنفی مالهیتیدر.
تورکیاده عملهٔ صنفی واردر. عملهٔ مسئله‌سی موجوددر.
و بو مسئله‌نك حلی صنفلی سرمایه‌دار جمیعتنك چرچیوه‌سی
داخلنده قابل دکلدر. بو تورده زیاده اولدیغی کبی تورکیاده ده
استقبال عملهٔ صنفنکدر.

ناظم حکمت

دیالکتیك ماتریالیزم کوچوك بر مدخل

بزم زمانمزده بیله بر چوق فیلوسوفلر علمی معلومات وباخود علمی « معتودلرله » اصوللرله اکتفا ایتمیوب، علمك فوقنده « معتافیزیق » مابعدالطبیعی سیستملر، طرز تلقیلر وجوده کتیرمك ارزوسنی کوستریبورلر. اونلرك بو ارزوسنی حیات اجتماعیه شرائطیله ایضاح ایتمك لازم کلیر : آفاقی، مادی شائیتلر داخلنده ساحهٔ استقلالری قایب ایدن صنفلر، بو ضعفلرینی، انانیتی، « معتافیزیق » فکر، سبه کولاسیونلری، منطق اویونلریله اورت باص ایدهجك، « فکر یانجیلری » دوغورورلر. اینته زمانمزده بیله علمك فوقنده طرز تلقیلر وجوده کتیرمکه چالیشان فیلوسوفلر بو سقوطه محکوم صنفلرك آووقاتلغی یابان فکر یانجیلردن باشقه بر شی دکلدرلر.

فلسفه هیچ بر زمان مجرد، منفرد قالمامشدر، هیچ بر زمان حیاتك اجتماعی احتیاجلرندن، منفعتلرندن آیریلامامشدر. الك مجرد مسئهلر بیله اجتماعی حیاتك احتیاجلری، مجادلهلری ایله تعین اولنورلر. « فکر »، بعض فیلوسوفلرك ادعا ایتدیکی گبی کندی کندینه جو هواده انکشاف ایتمز. اجتماعی شعوری تعین ایدن اجتماعی وارلقدر. « فکریاتی » بر آنجاق اونی دوغوران اجتماعی مناسبتلری تدقیق وتتبع ایدهرك ایضاح ایدهبیلیرز. بر فکرك دوغرو اولوب اولمادیغنی بزه « پراتیك »، عملیات کوسترر. بر فکرك، حقیقی قیمتنك الك ایی معیاری، عملیاتدر، پراتیکدر.

Felsefe :
DİYALEKTİK METERYALİZME
KÜÇÜK BİR METHAL

(s. 53)

مطلق اولان هیچ برشی یوقدر. هرشی دهگیشیر، هر شی جریان ایدر. هر شی «هر شیله» برابر تبدل ایدر یعنی طبیعی واجتماعی شکللرك دهگیشمهسیله برابر بالذات بر کندیمزده دهگیشیرز. منظومهٔ عالمك فکرده هرانکاسی آفاقی تاریخی شرائطله واوفکری طاشیبانك انفسی، فیزیولوژیق، روحی تشکلاتیله محدود ومعیندر وکندی زمانی ایچین دوغرودر. بوتون طبیعی حادثهلرك آراسندهکی مناسبات متقابلهیی قاورایان، منظومهٔ عالمك عینی عکسی ایتدیرمن «مفکورهوی» بر طرز تلقی وجوده کتیرمك قابل دکلدر. بونی آنجاق «مهتافیزیق» فیلوسوفلر ادعا ایدهبیلرلر چونکه اونلرك هر بری بالخاصه کندیسنك حقیقت مطلقهیی کشف ایتدیکنه قانعدر. فقط مثبت علملرك انکشافی «مهتافیزیقك» تختی کوندن کونه بالطالیور. آرتق فلسفهده علمله، فنله، امتزاجه دوغرو کیدهن بر تمایل همده چوق قوتلی بر تمایل واردر. بوکون فلسفهنك بر چوق مسائلی علمله حل ایدیلییور.

علوم طبیعیهنك انکشافی «مهتافیزیقك» «مابعدالطبیعی» نك افلاسنی وماتریالیزمك تصدیقی ایجاب ایتدیردی. چونکه ماتریالیزمك انکشاف وتکاملی معلومات علمیه وفنیهنك انکشاف وتکاملیله فوق العاده علاقهداردر. علمسز ماتریالیزم اولماز وعینی صورتله ماتریالیزم اولمازسهده علم اولماز.

علوم طبیعیهنك انکشافی ناصل ماتریالیزمك تصدیقی ایجاب ایتدیردی ایسه عینی صورتله «علوم تاریخیهنك» «علم روحك» انکشافیده «دیالکتیك» «مهتودك»،

(Devam... s. 54)

اصولك تصديقى واجب قيلدى . ديبالكتيك ماترياليزم ايله اتفاق ايسه اويله صاغلام بر تمل وجوده كتيردى كه بو تمله استناد ايدن بوكونكى «علمى طرز تلقى جهان» هم طبيعتى، هم جمعيتى وهم ده حيات روحيه يى قاورايايليور وايضاح ايدييور .

ديبالكتيك ماترياليزم شيمدى يه قادر موجود اولان بوتون فلسفى و علمى انكشاف فكرينك ضرورى بر نتيجه سيدر .

يوقاريده سويلديكمز كبى ... هر طرز تلقى جهان ، معين براجتماعى صنفك احتياج ومنافعنك هيئت عموميه سنى افاده ايدن حسيات وتلقيلرله صيقى برصورتده علاقه داردر.

مادام كه فلسفه بشريتك طبيعتله يابديغى مجادله نك نتيجه سنده طبيعت وجمعيت حقنده حاصل اولان مجرد عمومى فكرلردر ومادام كه فكر بشر بو مجادله ايله سوق وتحريك ايديليور . بو تقديرده آشكاردركه تاريخى ـ اجتماعى معناده اوك صافده بولونان «مترقى» صنف «علمى فلسفه» دده اك اوك صافده بولنور. اوك صفده بولونان صنف كندى شعورنده جميتك مترقى انكشافى عكس ايتديرر . بوكونكى جميتده تاريخى ـ اجتماعى معناده اك اوك صافده بولنان صنف عمله صنفيدر واونك طرز تلقى جهانى اولان ديبالكتيك ماترياليزمده جميتك مترقى انكشافنى عكس ايتديرمكدهدر .

ن . ح

(Son... s. 55)

رسام نامق اسماعيل

يكى رسم ويكى بر رسام

مقدمه

«آيدينلغمز» مجموعه‌سى عمله صنفنك فكريانى تمثيل ايدر. عمله صنفى يشنده فقير كويلولرى و اخلاجى منورلرى ده سورو كله‌يكندن دولايى «آيدينلغمز» مجموعه‌سى عينى زمانده عمله‌لرك، فقير كويلولرك و اخلاجى منورلر كدر.

بو كونكى جميعتده تاريخى ـ اجتماعى مناده الكاوك صاقلده بولنان صنف عمله صنى اولديغى ايچين، اونك فكريانى عكس ايتديرمن «آيدينلغمز» ده اجتماعى انقلاب ويكى صنعت مجموعه‌سيدر.

بناء عليه:

توركيده ايلك اوكه «آيدينلغمز» ستونلرنده يكى شعردن، يكى رسمدن، يكى تياترودن يعنى يكى صنعتدن بحث ايدلمسى غايت طبيعيدر.

□ يكى رسم ويكى بر رسام □

بوكونه قادار رسم صنعتى برچوق ثمى يكانه‌لر كيمشدر: قلاسيك، ناتورالست، ةكسپرەسيونيست، الخ.. مكتبلر و كى تكاملرك مختلف مرحله‌لريدر. فقط كيف تكاملر كيفيه اختلافلرله تجمعه‌لنير. ايشته بوكون رسم صنعتى بو كيفيه اختلافك عرفه‌سنده بولونيور. بو اختلاف مختلف مكتبلرده بالكز شكل ده كيشديرمن، «رعادى ابتدائى ناتورالزمى» يه قاريشديرمش «مركب ناتورالزمى» اقامه ايتمه‌جكدر.

فكريمزى ايضاح ايدلم:

بو كون موجود صنايع نفيسه‌نك الك متكاملى

«معماريدر»[*]

Ressam Namık İsmail'e
YENİ RESİM VE YENİ BİR RESSAM (s. 56)

چونکه :

« معماری » ، طبیعتك مختلف عنصرلری طوپلایارق طبیعتده موجود اولمایان فقط طبیعی اولان ترکیب وجوده کتیریور.

ایشته رسمده وقوعه کلمجك انقلاب بودر . یعنی برر سام صیجاق مفهومنی ویرمك ایسترسه حاریل حاریل یاپان برصاچ صوبا رسمی یاپمایاجق فقط طبیعتده موجود صیجاقلق عنصرلرینك رسمه قابل نقل اولانلرینی طوپلایارق برصیجاقلق ترکیبی وجوده کتیره جکدر . بو صورتله « ابتدائی ناتورالیزم » یرینه مرکب ناتورالیزم کلمجکدر .

□ تنبیه □

بن بوکوچوك مقاله یی یوندن اوچ آی اول یازمشایدم تورك رساملرینك اثرلری آرهسنده بویکی رسم مفهومنه بر مثال بولاماماجقدم . فقط شیمدی اومثال المده وار . اومثال : لچن نسخه مزك و بو نسخه مزك قابلرنده کی « قومپوزیسیونلری » دوغوران کنج وفقط استعدادی عصرلرك کمی تکاملرینی بر صیچراما حرکتیله کیفیة

انقلابه کوتوره جك اولدیغی رسامدر ، « آیدینلقجی » رسام (سام)ك اثرلریدر.

ناظم حکمت

(*) برچوق کشیلر معماریك صنایع نفیسه دن اولادیغی ادعا ایدیورلرمشده . . . .

(Devam... s. 57, 58)

صنعت — أرطغرل محسن

تورکیاده تیاترو صنعتنك یکانه‌در. ژیسوری، وتورکیانك الك بویوك آقتوری ارطغرل محسن ایله‌قوبوشده. ارطغرل محسن تورکیاده آقتورلکك، عیاشلق، جاهلك، وکاباخان بکلك ایله اولان غایت صیقی رابطه‌سنی کوکندن قیران و قاچ صحنه صنعتکارینك الك باشنده بولونماقده‌در. ارطغرل محسن صنعتك علم ایله اولان علاقه‌سنی آکلامش وآپوستولك میخانه‌سنده راقی ایچمکدن ایسه هر درلو صقینتیلره کوکس کروب دونیانك دورت طرفنده صنعتی تکامل ایتدیرمك، بر آز داها فضله اوکرنمك، بر آز داها فضله کورمك، اوقوماق ایچین چالیشمش چاپالا- مشدر. بوکون محسن تورکیاده تیاترو صنعتنك یکانه حقیقی استادیدر. دیکر آقتورلرمز، بیلرینه و آت سینکی کبی یاپیشان، کوچوك بورژووا، فروریق وفردیجلیکی براقمالی واستادلرندن حقیقی تیاتروصنعتنك علمنی اوکرنمکه قوشمالیدرلر.

Sanat
ERTUĞRUL MUHSİN

(s. 59)

ارطغرل محـنك تياترو صنعتی حقنده‌کی دهیزه‌لری

ارطغرل محـنه یاپدیغم ملاقاتی هر مـلاقات کبی یازماقدن ایسه‌اوبك فکرلرینی بوردستورشکلنده‌جیزمه‌یی وبو صـورتله تورکیاده تیاترو صنعتك حیرانلرینه و هوسکارلرینه ایچه أزبرله‌مه‌لری لازم کلان وقاچ‌وجیزه ویرمه‌یی داها مناسب کوردم :

۱ ــ حقیقی صنعتی هرکس آکلار .

۲ ــ هرکسك آکلایابیله‌جکی صـنعتی الك بسیط والك ساده واسطه‌لرله وجوده کتیرمك لازمدر .

۳ ــ تهقنیق صنعتکاره دکل ، صنعتکار تهقنیقه حاکم اولمالیدر .

٤ ــ قابل اولدیغی قادار چرچوه‌سز وحدودسز و صنعت ایسته‌یورم .

٥ ــ محنده رژیسورك پلانی حاکم اولمالیدر. عین آقتور عینی رولی مختلف رژیسورلرك اداره‌سی آلتنده آیری آیری اوینار .

٦ تیاترودن عادی وبسیط ناتورالیزمی ایسته‌مك چوق کولونج وچوق جاهلانه بر ارزودر .

۷ ــ تیاترو ایله کنیش خلق کتله‌لری آراسنده غایت صیقی بر رابطه واردر .

۸ ــ تورکیاده صنعتك ایلرولیه‌مه‌سی کنیش حلق کتله‌لری ایله صیقی بر رابطه‌یه کیریشه‌مه‌مسندن دولایبدر.

۹ ــ صـنعت کنیش حلق کتله‌لرینی قاورادقجه داهـا زیاده تکامل ایدر بوکا الك ایی مثـال : ۱۹۱۷ انقلابندن صوکرا روسـیاده صنعتك دیو آدیملری ایله ایلرولهمه‌سیدر .

ه . ع

(Devam... s. 60)

20 LİRA